

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – Економіки бізнесу і контролю
Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій
Ступінь вищої освіти – другий (магістр)
Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма – «Діджитал-облік і контроль»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Організація і методика обліку та аудиту дебіторської заборгованості (на прикладі ТОВ «Універсальні мобільні технології»)»

ШИФР КРМ.ЦТФО.1.941-03.2.3

Здобувач(ка): _____ Карбовська І.С.

Керівник: _____ д.е.н., проф. Ткачук Г. О.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "12" грудня 2023 р., протокол № 7.

Завідувач кафедри

цифрових технологій фінансових операцій _____ Галина ТКАЧУК

Одеса – 2023 р.

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ
І МЕНЕДЖМЕНТУ ім.Г.Е.Вейнштейна

Факультет – Економіки бізнесу і контролю
Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій
Ступінь вищої освіти – другий (магістр)
Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма – «Діджитал-облік і контроль»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри
цифрових технологій фінансових операцій

« _____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

здобувачки

Карбовської Ірини Станіславівни

-
1. Тема роботи: *«Організація і методика обліку та аудиту дебіторської заборгованості (на прикладі ТОВ «Універсальні мобільні технології»)»*

Затверджена наказом від 08 грудня 2022 р. наказ № 941-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 8 грудня 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за 2019-2020 р.р.*

-
4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра: *Теоретичні основи обліку та аудиту об'єкту дослідження. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства за 2019-2020 роки. Особливості організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості на підприємстві та практичні аспекти організації та методики аудиту об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.*

-
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 14 серпня 2023 р.

Керівник _____ Ткачук Г. О.

Завдання прийняв до виконання _____ Карбовська І.С.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	14.08.23 - 20.09.23	
2. <i>Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства</i>	21.09.23 - 21.10.23	
3. <i>Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку дебіторської заборгованості</i>	22.10.23 - 12.11.23	
4. <i>Практичні аспекти організації й методики аудиту за напрямом кваліфікаційної роботи</i>	13.11.23 - 28.11.23	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	29.11.23 - 8.12.23	

Здобувач-магістр _____ Карбовська І.С.

Керівник роботи _____ Ткачук Г. О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-магістр _____ Карбовська І.С.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему:
Організація і методика обліку та аудиту дебіторської заборгованості (на прикладі ТОВ «Універсальні мобільні технології»)

Кваліфікаційна робота виконана на актуальну тему щодо організації і методики обліку та аудиту дебіторської заборгованості.

Робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

В першому розділі наводяться теоретичні положення організації обліку дебіторської заборгованості та її оцінки.

В другому розділі описано загальну економічну характеристику підприємства та проведено оцінку фінансового стану та аналіз дебіторської заборгованості.

В третьому розділі наведена характеристика організації на підприємстві оперативного, статистичного, бухгалтерського та податкового обліку, елементів його облікової політики та обліку дебіторської заборгованості.

В четвертому розділі розглянуто практичні аспекти організації та методики аудиту дебіторської заборгованості.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини - 99 с.

таблиць – 32

додатків - 1.

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	6
1. Теоретичні положення обліку дебіторської заборгованості.....	9
1.1 Зміст, нормативно-правове забезпечення та класифікація дебіторської заборгованості підприємства.....	9
1.2 Оцінка дебіторської заборгованості та створення резерву сумнівних боргів.....	12
1.3 Організація обліку дебіторської заборгованості.....	15
1.4 Дебіторська заборгованість у фінансовій звітності підприємства..	17
Висновки до першого розділу.....	18
2. Методика оцінки фінансового стану та аналіз дебіторської заборгованості підприємства.....	20
2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства ..	20
2.2 Методика оцінки фінансового стану підприємства.....	23
2.3 Аналіз дебіторської заборгованості.....	50
Висновки до другого розділу.....	54
3. Особливості організації бухгалтерського обліку підприємства ..	56
3.1 Характеристика організації на підприємстві оперативного, статистичного, бухгалтерського обліку, елементів його облікової політик	56
3.2 Облік дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги.....	69
3.3 Облік дебіторської заборгованості за розрахунками.....	72
3.4 Облік довгострокової дебіторської заборгованості.....	76
3.5 Облік сумнівної та безнадійної заборгованості.....	79
Висновки до третього розділу.....	83
4. Практичні аспекти організації та методики аудиту дебіторської заборгованості.....	85
4.1 Теоретичні положення аудиту дебіторської заборгованості.....	85
4.2 Організація проведення аудиту дебіторської заборгованості.....	90
Висновки до четвертого розділу.....	94
Висновки та пропозиції.....	96
Список використаних джерел.....	100
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах сучасної ринкової економіки важливу роль у розвитку та управлінні підприємства відіграє грамотний аналіз та управління дебіторською заборгованістю. У процесі здійснення підприємством фінансово-господарської діяльності у нього постійно виникає потреба у проведенні розрахунків зі своїми контрагентами, бюджетом, податковими органами. Особливо зростає роль ефективного управління дебіторською заборгованістю, своєчасного її повернення та попередження безнадійних боргів. Ефективність ведення обліку поточної дебіторської заборгованості залежить від її визнання та оцінки.

На підставі облікової інформації проводиться заповнення первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку, заповнення фінансової звітності та розрахунок показників фінансового стану підприємства. А отже, зміна розміру дебіторської чи кредиторської заборгованості може суттєво впливати на фінансовий стан підприємства.

При цьому необхідно враховувати, що поточна дебіторська заборгованість певним чином вигідна підприємству, адже:

- зростає його товарообіг, а отже і маса валового доходу та прибутку;
- швидше реалізуються запаси, що дає змогу скоротити частку змінних витрат на них;
- іноді є можливість зробити заборгованість доходним активом, тобто брати відсотки за надання товарного кредиту (однак це негативно впливає на динаміку товарообігу).

Забезпечення правильної організації та побудови обліку, аналізу та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості надає гарантію для підприємства щодо попередження негативних явищ щодо виникнення простроченої або безнадійної заборгованості. Тому актуальність ведення обліку розра-

хунків з дебіторами та кредиторами є актуальною і потребує більш детального дослідження.

Метою написання кваліфікаційної роботи є дослідження організації і методики обліку та аудиту дебіторської заборгованості на прикладі ТОВ «Універсальні мобільні технології», а також розробка основних напрямів удосконалення обліку та аналізу поточної дебіторської заборгованості, від якого залежать рівень платоспроможності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та науково-практичні аспекти обліку, аналізу та аудиту дебіторської заборгованості ТОВ «Універсальні мобільні технології».

Об'єктом дослідження є господарські процеси управління дебіторською заборгованістю, забезпечення обліку, аналізу та аудиту дебіторської заборгованості підприємства.

Завдання роботи:

- 1) вивчення сутності дебіторської заборгованості та її впливу на діяльність компанії;
- 2) детальний аналіз факторів, що зумовлюють величину заборгованості покупців та замовників;
- 3) дослідження показників фінансового стану та його аналіз ТОВ «Універсальні мобільні технології»;
- 4) визначення впливу обліку та аналізу довгострокової дебіторської заборгованості на діяльність підприємства;
- 5) розробка програми аудиту довгострокової дебіторської заборгованості як засіб підвищення ефективності діяльності ТОВ «Універсальні мобільні технології»;
- 6) розробка рекомендацій щодо особливостей відображення дебіторської заборгованості у звітності досліджуваного підприємства.

При написанні даної роботи були використані законодавчі, нормативно-правові документи, матеріали періодичних та спеціалізованих видань (публікації вітчизняних та іноземних фахівців з даного питання), Інтернет-

ресурси, дані Державної служби статистики України, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності а також первинні документи, бухгалтерська та фінансова звітність ТОВ КВП «Універсальні мобільні технології», за 2019 – 2020 роки.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає в тому, що результат дослідження можна застосувати для вдосконалення системи обліку на підприємстві.

1.ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1 Зміст, нормативно-правове забезпечення та класифікація дебіторської заборгованості підприємства

Під час своєї роботи підприємство постійно взаємодіє з іншими організаціями. В результаті цього виникає дебіторська та кредиторська заборгованість. Механізм управління дебіторською заборгованістю впливає на грошові потоки підприємства. Оборотні кошти сприяють розвитку підприємства та отриманню прибутку, тому від ефективності керування дебіторською заборгованістю залежить успішність роботи підприємства.

Виникнення дебіторської заборгованості — це об'єктивний процес, який зумовлений існуванням ризиків при проведенні взаєморозрахунків між контрагентами за результатами господарської операції [3].

Але на її розмір та структуру впливає ряд факторів, які можна поділити на дві основні групи: зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори практично не залежать від діяльності підприємств і обмежити їх вплив досить складно. Внутрішні — залежать від того, наскільки організовано управління дебіторською заборгованістю в межах діяльності підприємства. Перераховані фактори впливають на виникнення та обсяг дебіторської заборгованості. Їх врахування при здійсненні відносин з контрагентами допоможе уникнути ризиків відсутності розрахунків.

Принципи формування обліку дебіторської заборгованості й вимоги до її розкриття у фінансовій звітності зазначені у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (далі - П(С)БО10), затверджену наказом МФУ від 8.10.99 р. № 237, зареєстрованого в Мінюсті України 25.10.99р. № 725/4018.

Підприємства, організації та інші юридичні особи незалежно від форми власності при формуванні та узагальненні у бухгалтерському обліку та звіт-

ності інформації про дебіторську заборгованість мають керуватися нормами цього положення.

В П(С)БО 10 використовуються такі тлумачення:

Дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Під дебіторами розуміють юридичних та фізичних осіб, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. [1].

В господарській діяльності підприємств, дебіторську заборгованість класифікують за такими ознаками:

- за терміном погашення;
- за об'єктами, щодо яких виникли зобов'язання дебіторів;
- за своєчасністю оплати боржниками.

За першою ознакою виділяють довгострокову та поточну дебіторську заборгованість.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу. Датою балансу при цьому вважають останній день звітного періоду, тобто 31 грудня.

До складу довгострокової дебіторської заборгованості відносяться такі об'єкти:

- заборгованість за майно, передане у фінансову оренду;
- заборгованість, забезпечену довгостроковими векселями;
- іншу довгострокову заборгованість.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Дебіторську заборгованість за об'єктами, щодо яких виникають зобов'язання дебіторів, поділяють на:

- дебіторську заборгованість, пов'язану з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг;

- дебіторську заборгованість, що не пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг, а виникає внаслідок здійснення інших операцій.

Залежно від своєчасності оплати дебіторську заборгованість класифікують на:

- дебіторську заборгованість, термін оплати якої не настав;
- дебіторську заборгованість, не оплачена в термін (прострочена, сумнівна);
- дебіторську заборгованість, за якою минув термін позовної давності (безнадійна) [2].

Безнадійна дебіторська заборгованість - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Сумнівний борг - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником. (Абзац сьомий пункту 4 із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінфіну N 363 (z0462-03) від 23.05.2003) [1] .

За П(С)БО 13 "Фінансові інструменти", дебіторська заборгованість є одним із видів фінансових активів і визначається як контракт, що надає право отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства [4].

Методологічні підходи до обліку дебіторської заборгованості відповідно до міжнародних стандартів не мають конкретного стандарту, однак можна керуватися МСФЗ 1 "Подання фінансової звітності", МСФО 18 "Дохід", МСФО 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка", згідно з якими дебіторська заборгованість — сума заборгованості дебіторів на певну дату [5].

1.2 Оцінка дебіторської заборгованості та створення резерву сумнівних боргів

Відповідно до МСФЗ при первісному визнанні дебіторська заборгованість оцінюється за справедливою вартістю, включаючи витрати зі здійснення угоди, які безпосередньо пов'язані з придбанням або випуском фінансового активу. Виходячи з норм П(С)БО, при первинному визнанні дебіторська заборгованість оцінюється за первісною вартістю [1].

Після первісного визнання дебіторська заборгованість, що розглядається як фінансовий інструмент, відповідно до МСФЗ оцінюється за вартістю, яка амортизується із застосуванням методу ефективної ставки відсотка. При цьому під вартістю, яка амортизується, розуміється вартість фінансового активу, яка була визначена при його первинному визнанні, за вирахуванням вартості його погашення, суми накопиченої амортизації, нарахованих з різниці між первісною вартістю і вартістю на момент погашення.

Необхідно відзначити, що вимоги за МСФЗ та за П(С)БО при оцінці дебіторської заборгованості на дату балансу направлені на дотримання принципу обачності, згідно з яким величина активів не повинна бути завищена, а величина зобов'язань занижена. Для дотримання цього принципу фінансові активи також переважно оцінюються за справедливою вартістю.

Оцінку дебіторської заборгованості в системі розрахунків із покупцями за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги), доцільно розпочинати з визначення її первісної вартості. Слід сказати, що вона є наближеною до справедливої. На момент здійснення операції і покупці, і продавці аналізують ціни, що склалися на ринку, на певний вид продукції чи послуг [6]

Відповідно до П(С)БО 10 у підсумок балансу підприємства включається чиста реалізаційна вартість, яка визначається шляхом вирахування з первісної вартості дебіторської заборгованості резерву сумнівних боргів. Згідно з П(С)БО 10 величину резерву сумнівних боргів можна визначати за одним із таких методів:

1) за методом абсолютної суми сумнівної заборгованості величина резерву визначається на основі аналізу платоспроможності окремих дебіторів. Цей метод найприйнятніший для підприємств малого та середнього бізнесу, де кількість дебіторів незначна;

Є базовим і заснований на періодизації дебіторської заборгованості. Для того щоб скористатися цим методом, підприємству необхідно проаналізувати інформацію за декілька попередніх звітних періодів щодо виникнення безнадійної заборгованості за продукцію, товари, роботи або послуги. При цьому слід ураховувати те, коли кожна конкретна заборгованість стала безнадійною – до настання строків оплати за договором чи після того, як вона стала простроченою.

Метод визначення величини резерву сумнівних боргів по питомій вазі дозволяє забезпечити виконання принципу обачності шляхом щомісячного нарахування резерву сумнівних боргів, застосовуючи до чистого доходу звітного місяця коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості, визначений з урахуванням визнаної безнадійною заборгованості за попередній рік.

2) за методом застосування коефіцієнта сумнівності величина резерву сумнівної заборгованості розраховується як добуток суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності.

Коефіцієнт сумнівності може розраховуватися одним із таких засобів:

- визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;
- класифікація дебіторської заборгованості за строками непогашення;
- визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3—5 років [1].

Найбільш точно можна визначити коефіцієнт сумнівності групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення зі встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської за-

боргованості за попередні звітні періоди. Використання комплексного методичного підходу до розрахунку резерву сумнівних боргів забезпечує розробку комплексної політики розрахунку такого резерву, виходячи з всебічного оцінювання розмірів, складу та термінів виникнення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги з урахуванням специфіки господарюючого суб'єкта.

Для розрахунку коефіцієнта сумнівності (K_c) відповідної групи дебіторської заборгованості застосовується формула:

$$K_c = (\sum \text{Бзн} / \sum \text{Дзн}) / i, \text{ де:}$$

Бзн – фактично списана безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи за n-місяць у вибраному для спостереження періоді;

Дзн – дебіторська заборгованість відповідної групи на кінець n-місяця у вибраному для спостереження періоді;

i – кількість місяців у вибраному для спостереження періоді.

На ділі ж більшість підприємств, звітність яких є обов'язковою, не створюють резерву сумнівних боргів, оскільки:

— це вимагає вилучення з обороту коштів, що можуть бути задіяні в інших сферах діяльності;

— суми, які резервуються, не включаються до витрат у податковому обліку, що, в свою чергу, не впливає на зменшення податку на прибуток;

— підприємства не хочуть нести додаткові трудові витрати на створення цього резерву.

Від обов'язку створення резерву сумнівних боргів звільнені:

- мікропідприємства;
- юридичні особи на єдиному податку 3 групи;
- непідприємницькі товариства.

Ці підприємства можуть включати дебіторську заборгованість до підсумку Балансу за фактичною сумою. Тобто вони мають право вибирати, створювати їм резерв сумнівних боргів чи ні. Своє рішення суб'єкти фіксу-

ють у наказі про облікову політику. Для всіх інших підприємств процедура створення резерву сумнівних боргів обов'язкова.

Нарахування резерву сумнівних боргів за звітний період відображається у Звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат.

Виключення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів. У разі недостатньої суми нарахованого резерву безнадійна заборгованість списується з активів на інші операційні витрати. Сума відшкодування раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості включається у склад інших операційних доходів [12].

1.3. Організація обліку дебіторської заборгованості

Процес організації обліку дебіторської заборгованості повинен розпочинатися зі створення якісної облікової політики. На даний процес впливають різні фактори, найбільш вагомими серед них є: галузева приналежність виду діяльності, яка визначає основні елементи, що потребують розкриття.

В Наказі про облікову політику слід вказати інформацію щодо:

- визначення об'єктів обліку;
- визначення класифікації;
- визнання та оцінка;
- документальне оформлення операцій;
- вибір методу формування РСБ;
- порядок списання безнадійної заборгованості;
- організація контролю;
- порядок проведення інвентаризації;
- відображення інформації у фінансовій звітності.

Наприклад, документальне оформлення операцій дебіторської заборгованості дозволяє засвідчити факт досягнення домовленості між дебітором

і відповідним підприємством, щоб уникнути неправильного розуміння сторонами взятих на себе обов'язків, умов їх виконання та відповідальності. Визначення класифікаційних ознак, видів дебіторської

заборгованості дозволять підвищити аналітичність обліку задля управлінських потреб.

Для узагальнення інформації про поточну та довгострокову дебіторську заборгованість підприємства в обліку використовуються рахунки 1 класу «Необоротні активи» та 3 класу «Кошти розрахунки та інші активи» (табл.).

Таблиця 1.1 - Рахунки обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці

В українській практиці		У зарубіжній практиці
Рахунок	Призначення рахунку	
18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»	Облік дебіторської заборгованості фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після 12 місяців з дати балансу	<ul style="list-style-type: none"> - «Рахунки до отримання» - «Знижки за оплату в строк» - «Втрачені знижки за оплату в строк» - «Витрати на сумнівну заборгованість» - «Резерв сумнівних боргів»
34 «Короткострокові векселі одержані»	Облік заборгованості покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи, надані послуги та за іншими операціями, яка забезпечена векселями	
36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	Облік розрахунків з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем	
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	Облік розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за авансами виданими, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків тощо	
38 «Резерв сумнівних боргів»	Облік резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої є ризик неповернення	

Джерело [7].

1.4 Дебіторська заборгованість у фінансовій звітності підприємства

Інформація про дебіторську заборгованість відображається у Балансі (Звіті про фінансовий стан) підприємства та «Примітках до річної фінансової звітності».

Процес відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності підприємства можна представити наступним чином.

Таблиця 1.2 – Відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності

Форми фінансової звітності:	
Форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»:	Форма №5 «Примітки до фінансової звітності»:
Довгострокова дебіторська заборгованість – рядок 1040	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги – рядок 940
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – рядок 1125	Інша поточна дебіторська заборгованість - рядок 950
Дебіторська заборгованість за розрахунками: <ul style="list-style-type: none"> - за виданими авансами - рядок 1030 - з бюджетом – рядок 1135 - у тому числі з податку на прибуток - рядок 1136 	
Інша поточна дебіторська заборгованість - рядок 1155	

Джерело: складено на основі [1,17].

Дебіторську заборгованість відносять до майна підприємств та відображають у відповідних розділах активу балансу за принципом розташування в порядку зростання ліквідності активів.

Показники дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги характеризують заборгованість покупців або замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги з відображенням резерву сумнівних боргів.

У підсумок балансу включають чисту реалізаційну вартість такої заборгованості, яка визначена шляхом вирахування з дебіторської заборгованості резерву сумнівних боргів.

У примітках до фінансової звітності вказують перелік дебіторів і суми дебіторської заборгованості.

При здійсненні розрахунків між пов'язаними сторонами розкривають перелік дебіторів за такою заборгованістю з виділенням внутрішньо групового сальдо дебіторської заборгованості.

Інша дебіторська заборгованість, яка наведена у балансі окремою статтею, розкривається у Примітках з відображенням її складу і сум.

Отже у фінансовій звітності обов'язково наводиться інформація щодо дебіторської заборгованості, розкриття якої вимагають національні положення (стандарти) з обліку. Підприємство повинне показувати у Примітках метод визначення резерву сумнівних боргів і його залишок за кожною статтею поточної дебіторської заборгованості. При цьому слід розкривати використання резерву у звітному році. [1,17].

Висновки до першого розділу

Виникнення дебіторської заборгованості — це процес, який зумовлений існуванням ризиків при проведенні взаєморозрахунків між контрагентами за результатами господарської операції. Жодне підприємство не може уникнути виникнення дебіторської заборгованості.

Принципи формування обліку дебіторської заборгованості і вимоги до її розкриття у фінансовій звітності зазначені у П(С)БО10, затвердженому наказом МФУ від 8.10.99 р. № 237, зареєстрованого в Мінюсті України 25.10.99р. № 725/4018. Всі підприємства та організації будь-яких форм власності повинні керуватися нормами цього положення.

За П(С)БО 10 дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату, які внаслідок минулих подій заборгували

підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

На дебіторську заборгованість впливають зовнішні та внутрішні фактори. Перші не залежать від самого підприємства, а внутрішні — залежать від організації управління дебіторської заборгованості на самому підприємстві.

Дебіторська заборгованість класифікується:

- за терміном погашення (довгострокова та короткострокова);
- за об'єктами, щодо яких виникли зобов'язання дебіторів (пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг та непов'язана, яка виникає внаслідок інших операцій);
- за своєчасністю оплати боржниками (термін оплати якої не настав, прострочена, сумнівна та безнадійна).

Також дуже важливе створення резерву сумнівних боргів, так як цей інструмент покриває безнадійну дебіторську заборгованість та допомагає підприємству показати, що відповідна сума не може бути стягнута з дебітора.

2.МЕТОДИКА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства ТОВ «Універсальні мобільні технології»

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УНІВЕРСАЛЬНІ МОБІЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ" (англійською - LIMITED LIABILITY COMPANY "UNIVERSAL MOBILE TECHNOLOGIES") було зареєстровано 08.06.2015 року і веде свою діяльність на території України. Товариство було засновано у відповідності до законодавства України. Засновниками підприємства є:

1) КОМПАНІЯ "BBG REAL ASSETS LIMITED" –85% (кінцевий бенефіціарний власник (контролер) юридичної особи – Дубінська Євгенія Аркадіївна)

2) Жучкова Ганна Антонівна – 10%

3) Артюхов Олександр Вікторович –5%

Вищий орган управління – Загальні збори учасників.

Виконавчий орган управління – Дирекція.

Ідентифікаційний код юридичної особи: 39825760

Платник ПДВ на загальних підставах, номер свідоцтва – 398257604861

Юридична, та фактична адреса: Україна, 50008, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Генерала Радієвського, буд.19.

Генеральний директор: Гайковська Олена Анатоліївна.

Головний бухгалтер: Скалецька Оксана Анатоліївна.

Статутний капітал: 100 000 грн.

Клас професійного ризику виробництва платника єдиного внеску за основним видом його економічної діяльності: 30

Основний вид діяльності ТОВ «УМТ» :

26.20 Виробництво комп'ютерів і периферійного устаткування.

Інші види діяльності:

77.33 - Надання в оренду офісних машин і устаткування, у тому числі

комп'ютерів;

46.90 - Неспеціалізована оптова торгівля;

58.29 - Видання іншого програмного забезпечення;

61.90 - Інша діяльність у сфері електрозв'язку;

62.01 - Комп'ютерне програмування;

62.02 - Консультування з питань інформатизації;

62.03 - Діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням;

63.11 - Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність;

33.14 - Ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування;

33.20 - Установлення та монтаж машин і устаткування

Середньооблікова кількість працівників – 19 осіб

ТОВ «УМТ» займається системною інтеграцією у сфері телематики та автоматизації автопарків, продажем та установкою приладів GPS-мониторингу, телематичного обладнання для вимірювання фактичних показників руху палива або температури, системи безпеки грузів, автоматизації логістики обстеженням руху палива на підприємстві. В сучасних реаліях технології підприємства дають можливість по-іншому підійти до задач контролю та управління рухом транспортних засобів. Використання GPS обладнання та геоінформаційних технологій дозволяють передавати інформацію о знаходженні транспорту та дотримання графіку руху. Програмно-апаратний комплекс дозволяє:

- Створювати графіки руху на маршрутах
- Візуалізацію руху автотранспорту
- Оптимізацію логістики
- Безпеку перевозок
- Ведення бази даних транспорту у розрізі диспетчерів
- Можливість складання нових постійних або тимчасових маршру-

тів

- Формування звіту для власників транспортних засобів, порушення розпису, зміни схеми маршрутів
- Інтеграцію даних зі сторонніми автоматизованими системами управління руху та обліку.

ТОВ «УМТ» займається системною інтеграцією у сфері телематики та автоматизації автопарків, продажем та установкою приладів GPS-мониторингу, телематичного обладнання для вимірювання фактичних показників руху палива або температури, системи безпеки грузів, автоматизації логістики обстеженням руху палива на підприємстві. В сучасних реаліях технології підприємства дають можливість по-іншому підійти до задач контролю та управління рухом транспортних засобів. Використання GPS обладнання та геоінформаційних технологій дозволяють передавати інформацію о знаходженні транспорту та дотримання графіку руху. Програмно-апаратний комплекс дозволяє:

- Створювати графіки руху на маршрутах
 - Візуалізацію руху автотранспорту
 - Оптимізацію логістики
 - Безпеку перевозок
 - Ведення бази даних транспорту у розрізі диспетчерів
 - Можливість складання нових постійних або тимчасових маршрутів
- тїв
- Формування звіту для власників транспортних засобів, порушення розпису, зміни схеми маршрутів
 - Інтеграцію даних зі сторонніми автоматизованими системами управління руху та обліку.

Система GPS-мониторингу – це поставка обладнання та програмного забезпечення клієнту, монтаж, диспетчерський центр та навчання співробітників компанії клієнта по роботі з системою, його подальшим технічним та консультаційним супроводженням на протязі усього часу співпраці. Все це дозволяє зменшити списання палива, збільшити виручку, чітко дотримувати-

ся руху транспорту та зменшити простой. В складі системи UMT є власні розробки, які постійно вдосконалюються та проходять сертифікацію кожного року.

Основний асортимент товарів ТОВ «УМТ»: GPS термінал Smartbox (1-5), GPS термінал Smartbox 500 Tacho, GPS термінал Smartbox 500-StCAN, GPS термінал Smartbox T (1-4), Акумуляторна батарея 1000mAh, Антена GPS, Антена GPS/GLONASS, Антена GSM, Бездротовий датчик рівня палива, Бездротовий датчик температури, Бездротовий датчик температури і вологості, Захисний корпус, Витратомір палива, Головка вимірювальна, Датчик рівня палива, Датчик температурний UMT RS485, Датчик цементного змішувача DZ300, Зчитувач безконтактний, Штекер Корпус.

Основними клієнтами підприємства є: ПАТ «МХП», ПАТ «КІЇВХ-ЛІБ», ПБГ «Ковальська», ПрАТ «Київспецтранс», ФГ «Гадз», ТОВ «Люстдорф», ТОВ «Екостайл», ТОВ «Київський БКК», ТОВ «Ібіс», ТОВ «Птахокомплекс «Дніпровський», ТОВ «Транскомгруп», Фірма «Ласка», ТМ «Лімо», ТОВ "Дженерал Транс Альянс Логістик" та багато інших.

2.2 Методика оцінки фінансового стану підприємства

Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства за 2019-2020 роки наведена в таблиці 2.1.1.

Таблиця 2.1.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства за 2019–2020рр.

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	11183,4	12365,8	1182,40	10,57
2. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	4879	5235,2	356,20	7,30
3. Адміністративні витрати, тис.грн.	2037	2138,3	101,30	4,97
4. Витрати на збут, тис.грн.	2582	2795,5	213,50	8,27
5. Валовий прибуток, тис.грн.	1685,4	2196,8	511,40	30,34

Продовження табл.2.1.1

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
6. Повна собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	9498	10169	671,00	7,06
7. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	849,29	822,35	-26,95	-3,17
8. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	796,6	1001,6	205,00	25,73
в тому числі:	1685,4	2196,8	511,40	30,34
- від основної операційної діяльності	-1009	-1238	-229,00	22,70
- від іншої операційної діяльності	-	-	-	-
- від фінансової діяльності	120,2	42,8	-77,40	-64,39
- від іншої діяльності				
9. Податок на прибуток, тис.грн.	116,3	177,1	60,80	52,28
10. Чистий прибуток, тис.грн.	680,3	824,5	144,20	21,20
11. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб	23	24	1	4,35
12. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	486234,78	515241,67	29006,97	5,97
13. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис.грн.	1224,79	1733,13	508,34	41,5
14. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	53251,74	72213,75	18962,01	35,61
15. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис.грн.	723,1	778,65	55,55	7,68
16. Фондовіддача, грн.				
- по продукції	15,47	15,88	0,42	2,68
- по прибутку	0,94	1,06	0,12	12,55
17. Фондорентабельність, %	94,08	105,89	11,81	12,55
18. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн	2611,85	3961,95	1350,10	51,69
19. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	4,28	3,12	-1,16	-27,11
20. Рентабельність реалізованої продукції, %	6,08	6,67	0,59	x
21. Рентабельність виробництва, %	23,89	21,13	-2,76	x
22. Середнярічна сума дебіторської заборгованості, тис. грн.	1220,75	2089,8	869,05	71,19
23. Середнярічна сума кредиторської заборгованості, тис. грн.	292,65	1132,45	839,8	в 2,87 рази
24. Коефіцієнти ліквідності балансу на кінець року:				
- коефіцієнт поточної ліквідності	9,3	2,55	-6,76	x
- коефіцієнт швидкої ліквідності	5,76	6,31	1,92	x
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,56	1,93	0,38	x

У звітному році порівняно з попереднім роком валовий прибуток ТОВ «УМТ» збільшився на 511,4 тис. грн., або на 30,34 %, що є позитив-

ним результатом функціонування діяльності підприємства. Це відбулося завдяки збільшенню чистого доходу від реалізації продукції на 1182,4 тис. грн., або на 10,57%. При цьому повна собівартість реалізованої продукції збільшилась на 671 тис. грн або на 7,06% (собівартість реалізованої продукції – збільшилась на 356,2 тис. грн., або на 7,3%, адміністративні витрати – збільшились на 101,3 тис. грн., або на 4,97%, витрати на збут – збільшились на 213,5 тис. грн., або на 8,27%).

Витрати на 1 гривню реалізованої продукції зменшились на 26,95 коп. або на 3,17%, що позитивно вплинуло на фінансовий результат до оподаткування, який збільшився на 511,4 тис. грн або 30,44%. Податок на прибуток збільшився на 60,8 тис. грн. або на 52,28%, а сам прибуток в свою чергу на – 144,2 тис. грн. або на 21,2% у порівнянні з минулим роком.

Середньооблікова чисельність працівників збільшилась на 1 особу або на 4,35%. Вона вплинула на продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу та фонд оплати праці штатних працівників облікового складу на 29006,97 грн або на 5,97% та 508,34 тис. грн. 41,5% відповідно. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу в звітному році у порівнянні з минулим зросла на 18962,01 грн або на 35,61%, що характеризує підприємство, як зростаюче та те, що розвивається та розширює свій штат та ринок збуту.

У порівнянні з попереднім роком фондорентабельність зросла на 11,81%, що свідчить про стійкість підприємства.

Середня річна вартість оборотних коштів зросла на 1350,1 тис. грн. або на 51,69%, але ефективність використання оборотних коштів підприємства в звітному році порівняно з попереднім погіршилась, про що свідчить зменшення коефіцієнту оборотності на 1,16 обороти. Це призвело до залучення додаткової суми оборотних коштів.

В звітному році у порівнянні з попереднім показники рентабельності реалізованої продукції збільшився лише 0,59 % , в той час як рентабельність

виробництва погіршилась та зменшилася на 2,76%

Середнярічна сума дебіторської заборгованості у звітному році в порівнянні з минулим збільшилась на 869,05 тис. грн або на 71,05%, що може свідчати про порушення платіжної дисципліни покупців. Середнярічна сума кредиторської заборгованості збільшилась на 839,8 тис. грн. або в 2,87 рази, що створює загрозу фінансовій стійкості підприємства.

Коефіцієнти ліквідності балансу на кінець року на досліджуваному підприємстві нам показують:

- Коефіцієнт швидкої ліквідності вище за нормативне значення, що дає змогу зробити висновок про те, що підприємство володіє значним обсягом вільних ресурсів, які формуються з власних джерел. Однак значне накопичення запасів, відволікання коштів у дебіторську заборгованість спричиняє уповільнення оборотності його коштів, а отже, призводить до зменшення маси прибутку. Тому необхідно встановити оптимальний розмір такого перевищення.
- Коефіцієнти поточної та абсолютної ліквідності знаходяться в межах норми, що позитивно характеризує діяльність підприємства та свідчить про змогу підприємства покрити свої термінові зобов'язання.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства здійснюють за допомогою даних форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.2.1.

Таблиця 2.2.1– Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	1685,4	211,57	2196,8	219,33	511,4	30,34

Продовження табл. 2.2.1

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
2. . Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	-1009	-126,66	-1238	-123,6	-229	22,7
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	676,4	х	958,8	х	282,4	41,75
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200 + 2220 – –2250 –2255	-	-	-	-	-	-
5. Фінансовий результат іншої діяльності	2240 – 2270	120,2	15,09	42,8	4,27	-77,4	-64,39
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290 (2295)	796,6	100,0	1001,6	100,0	205	25,73

Дані табл. 2.2.1 свідчать, що у звітному році порівняно з попереднім роком спостерігалось: – фінансовий результат до оподаткування збільшився на 205 тис. грн., або на 25,73 %, що відбулося завдяки збільшенню збитку від іншої операційної діяльності на 229 тис. грн., або на 22,7 %, та збільшення прибутку від фінансових результатів від реалізації продукції на 511,4 тис. грн., або на 30,34 %. Також спостерігається зменшення прибутку від іншої діяльності на 77,4 тис. грн., або на 64,39%.

Таким чином, проведений аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства за 2 роки дозволяє зробити висновок, що фінансовий результат до оподаткування як в попередньому, так і в звітному роках формувався за рахунок прибутку від фінансових результатів від реалізації продукції та фінансових результатів іншої діяльності та збитку від іншої операційної діяльності.

Аналіз формування та динаміки фінансового результату від основної операційної діяльності (реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)) проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.2.

За даними табл. 2.2.2 необхідно проаналізувати зміну фінансового результату від основної операційної діяльності в звітному році порівняно з попереднім, а також вплив зміни складових факторів на фінансовий результат від основної операційної діяльності.

Таблиця 2.2.2 – Аналіз формування та динаміки фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	11183,4	12365,8	1182,40	10,57
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	4879	5235,2	356,20	7,30
3. Адміністративні витрати	2130	2037	2138,3	101,30	4,97
4. Витрати на збут	2150	2582	2795,5	213,50	8,27
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050-2130-2150	1685,4	2196,8	511,40	30,34

За даними табл. 2.2 у звітному році порівняно з попереднім роком фінансовий результат від основної операційної діяльності збільшився на 511,4 тис. грн., або на 30,34 %, що є позитивним результатом функціонування діяльності підприємства. Це відбулося завдяки збільшенню чистого доходу від реалізації продукції на 1182,4 тис. грн., або на 10,57%. При цьому витрати, пов'язані з реалізацією продукції (собівартість реалізованої продукції – збільшилась на 356,2 тис. грн., або на 7,3%, адміністративні витрати – збільшились на 101,3 тис. грн., або на 4,97%, витрати на збут – збільшились на 213,5 тис. грн., або на 8,27%).

Аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності проводиться даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.2.3.

Таблиця 2.2.3 – Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності

Показники	Попередній рік				Звітний рік				Відхилення	
	доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн.	%			тис. грн.	%		
1. Операційна оренда активів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Операційна курсова різниця	-	32	-32	3,17	1,6	9,6	-8	0,65	24	-75
3. Реалізація інших необоротних активів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Штрафи, пені, неустойки	-	11,4	-11,4	1,13	-	0,2	-0,2	0,02	11,2	98,25
5. Утримання об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Інші операційні доходи і витрати, в тому числі:	-	965,6	965,6	95,7	17,2	1247	1229,8	99,34	264,2	27,36
– відрахування до резерву сумнівних боргів	x	-	-	-	x	-	-	-	-	-
– непродуктивні витрати і втрати	x	-	-	-	x	-	-	-	-	-
Всього фінансовий результат від іншої операційної діяльності	-	1009	-1009	100	18,8	1256,8	-1238	100	-229	22,7

За даними табл. 2.2.3 у звітному році порівняно з попереднім роком спостерігалось зменшення фінансового результату від іншої операційної діяльності на 229 тис. грн., або на 22,7%. Це відбулося завдяки:

- збільшенню операційної курсової різниці на 24 тис. грн., або на 75%;
- зменшенню інших операційних доходів і витрат на 264,2 тис. грн., або на 27,36%;
- зменшенню витрат на сплату штрафів, пені та неустойок на 11,2 тис. грн., або на 98,25%.

Таким чином, проведений аналіз формування, динаміки та структури

фінансових результатів від іншої операційної діяльності підприємство за 2 роки дозволяє зробити висновок, що фінансовий результат від основної операційної діяльності як в попередньому, так і в звітному році формувався за рахунок збитку від операційної курсової різниці, інших операційних витрат.

Аналіз фінансових результатів від іншої діяльності показав, що підприємство не отримало прибутку і працювало збитково – (-1238 тис. грн. у звітному році, тобто збиток на 22,7% більше ніж в попередньому), це показує негативну тенденцію результатів від іншої діяльності.

Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої діяльності проводиться даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл.2.2.4

Таблиця 2.2.4 – Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої діяльності

Показники	Попередній рік				Звітний рік				Відхилення	
	доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн.	%			тис. грн.	%		
1. Реалізація фінансових інвестицій	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Реалізація необоротних активів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Реалізація майнових комплексів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Не операційна курсова різниця	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Безоплатно одержані активи	-	х	-	-	-	х	-	-	-	-
6. Списання необоротних активів	х	-	-	-	х	-	-	-	-	-
7. Інші доходи і витрати	120,2	-	120,2	100	42,8	-	42,8	100	-77,40	-64,39
Всього фінансовий результат від іншої діяльності	120,2	-	120,2	100	42,8	-	42,8	100	-77,40	-64,39

З табл.2.2.4 видно, що фінансовий результат від іншої діяльності як в звітному так й в попередньому році був прибутком, який зменшився на 77,4 тис. грн.. або на 64,39%. Це відбулось за рахунок зменшення інших доходів на 77,4 тис. грн.. або на 64,39%.

Як в попередньому так й в звітному роках фінансовий результат від іншої діяльності формувався за рахунок інших доходів.

Аналіз формування чистого прибутку підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.2.5.

Таблиця 2.2.5 - Аналіз формування чистого прибутку

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	2290 (2295)	796,6	1001,6	205	25,73
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	2300	116,3	177,1	60,8	52,28
3. Чистий прибуток, тис.грн.	2290 (2295)– –2300	680,3	824,5	144,2	21,20

За даними табл. 2.2.5 видно, що у звітному році порівняно з попереднім роком спостерігалось збільшення чистого прибутку на 144,2 тис. грн., або на 21,2%. Цьому сприяло збільшення фінансового результату до оподаткування на 205 тис. грн., або на 25,73%, відповідно, витрат з податку на прибуток – на 60,8 тис. грн.. або на 52,28 %.

Аналіз рентабельності виробництва здійснюють за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.2.6.

Таблиця 2.2.6 - Аналіз рентабельності виробництва

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Абс.відхил.
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	форма№2 р.2290 (2295)	796,6	1001,6	205
2. Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	форма№1 р.1011*	723,1	778,65	55,55

Продовження табл.2.2.6

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Абс.відхил.
3. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	форма №1 р.1195*	2611,85	3961,95	1350,1
4. Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн..	р. 2 + р. 3	3334,95	4740,6	1405,65
5. Рентабельність виробництва, %	р.1: р.4·100%	23,89	21,13	-2,76

* Розраховується за допомогою середньої арифметичної за період, що аналізується.

Дані табл. 2.2.6 свідчать, що в звітному році порівняно з попереднім рентабельність виробництва зменшилась на 2,76% пункти. На це вплинули наступні фактори:

– збільшення прибутку до оподаткування на 205 тис. грн. здійснило позитивний вплив та призвело до збільшення рентабельності виробництва на 6,14%п.:

$$\Delta R = (1001,6 \div (723,1 + 2611,85)) * 100 - 23,89 = 30,03 - 23,89 = 6,14 \% \text{п.};$$

– збільшення середньої річної вартості основних засобів на 55,55 тис. грн. призвело до зменшення рентабельності виробництва на 0,49%п.:

$$\Delta R = (1001,6 \div (778,65 + 2611,85)) * 100 - 30,03 = 29,54 - 30,03 = -0,49 \% \text{п.};$$

– збільшення середньої річної вартості оборотних коштів здійснило негативний вплив та призвело до зменшення рентабельності виробництва на 8,41%п.:

$$\Delta R = (1001,6 \div (778,65 + 3961,95)) * 100 - 29,54 = 21,13 - 29,54 = -8,41 \% \text{п.}.$$

$$\text{Загальний вплив факторів: } 6,14 - 0,49 - 7,14 = -2,76 \% \text{ п.}$$

Загальний аналіз фінансового стану підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Аналіз динаміки валюти балансу підприємства здійснюється на підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2.7.

За даними табл. 2.2.7 слід зробити висновки про характер зміни валюти балансу в звітному році порівняно з попереднім.

Таблиця 2.2.7 – Аналіз динаміки валюти балансу

Показники	На початок року	На кінець року	% зміни
Валюта балансу (ф.№1, р.1300), тис.грн.:	2381,4	3082,1	29,42
- попереднього року			
- звітнього року	3082,1	5451,6	76,88

З табл. 2.2.7 видно, що відбулось збільшення валюти балансу на кінець попереднього року порівняно з початком на 29,42%, а на кінець звітнього року – на 76,88%, що попередньо можна охарактеризувати як позитивне та свідчить про активізацію та розширення підприємством його діяльності впродовж двох років.

Для більш глибокого виявлення якості динаміки валюти балансу необхідно провести поглиблений аналіз динаміки валюти балансу на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.2.8.

Таблиця 2.2.8 – Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Коефіцієнт зміни
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	11183,4	12365,8	1,11
2. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	796,6	1001,6	1,26
3. Валюта балансу, тис.грн.:			
- на початок року	2381,4	3082,1	1,26
- на кінець року	3082,1	5451,6	1,77
4. Середнє річне значення валюти балансу*, тис.грн.	2731,75	4266,85	1,56

* Розраховується за допомогою середньої арифметичної за період, що аналізується.

З табл. 2.2.8 видно, що у звітному році порівняно з попереднім відбулось збільшення середнього річного значення валюти балансу в 1,56 разів, що супроводжувалось збільшенням чистого доходу від реалізації продукції в 1,11р. та збільшенням фінансового результату до оподаткування (прибутком)

в 1,26 разів, що свідчить про позитивні зміни в динаміці валюти балансу.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюють за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.2.9.

Таблиця 2.2.9 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства*

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	109,8	500	390,2	в 3,6р.
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	3,56	9,17	5,61	х
– в % до активів		2972,3	4951,6	1979,3	66,59
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	96,44	90,83	-5,61	х
– в % до активів		954,8	1217,5	262,7	27,51
2.1. Запаси, тис. грн.	1100	30,98	22,33	-8,65	х
– в % до активів		109,8	500	390,2	в 3,6р.
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120÷1155	1401,2	2779,2	1378	98,34
– в % до активів		45,46	50,98	5,52	х
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160, 1165	616,3	729,7	113,4	18,4
– в % до активів		20,00	13,39	-6,61	х
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170, 1190	-	225,2	225,2	-
– в % до активів		-	4,13	4,13	х
– у тому числі витрати майбутніх періодів **, тис. грн.	1170	-	89,5	89,5	-
– в % до активів		-	1,64	1,64	х
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис.грн.	1200	-	-	-	-
– в % до активів		-	-	-	х

* якщо у формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» інформація про вартість активів підприємства наводиться ще й у додаткових статтях, їх необхідно додати у склад відповідних показників табл. 2.2.9.

** величина витрат майбутніх періодів наводиться у разі, якщо вона складає не менш ніж 20% від суми оборотних активів.

З табл. 2.2.9 видно, що в звітному році порівняно з попереднім активи підприємства збільшились на 2369,5 тис. грн.. або на 76,88 %. Це відбулось за

рахунок збільшення оборотних активів на 1979,3 тис. грн. або на 66,59% та збільшення необоротних активів на 390,2 тис. грн або в 3,6 рази.

В структурі активів підприємства попереднього року найбільшу питому вагу займали оборотні активи – 96,44%, питома вага необоротних активів склала 3,56%.

В звітному році відбулись наступні зміни в структурі активів підприємства: зменшилась питома вага оборотних активів на 5,61% пункти та відповідно збільшилась питома вага необоротних активів на таку саму величину.

Впродовж досліджуваного періоду необоротних активів утримуваних для продажу, та груп вибуття підприємство не мало.

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2.10.

Таблиця 2.2.10 – Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни оборотних активів
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195	2972,3	4951,6	100,0	100,0	1979,3	x	66,59	100,0
– запаси	1100	954,8	1217,5	32,12	24,59	262,7	-7,53	27,51	13,27
– дебіторська заборгованість	1120÷1155	1401,2	2779,2	47,15	56,13	1378	8,98	98,34	69,62

Продовження табл.2.2.10

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни оборотних активів
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160, 1165	616,3	729,7	20,73	14,73	113,4	-6	18,4	5,73
– інші оборотні активи	1170, 1190	-	225,2	-	4,55	225,2	4,55	-	11,38

За даними табл. 2.2.10 видно, що в звітному році порівняно з попереднім оборотні активи підприємства збільшилися на 1979,3 тис. грн. або на 66,59%. Це відбулось за рахунок збільшення запасів – на 262,7 тис. грн.. або на 27,51%, дебіторської заборгованості – на 1378 тис. грн.. або на 98,34%, грошових коштів та поточних фінансових інвестицій – на 113,4 тис. грн.. або на 18,34%, інших оборотних активів – на 4,55 тис. грн..

В структурі оборотних активів на початок звітного року найбільшу питому вагу займала дебіторська заборгованість – 47,15%, питома вага запасів склала 32,12%, грошових коштів та поточних фінансових інвестицій – 20,73%.

На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі оборотних активів: зменшилась питома вага запасів до 24,59%, грошових коштів та поточних фінансових інвестицій – до 14,73%; відбулось збільшення питомої ваги дебіторської заборгованості до 56,13%, з'явилися інші оборотні активи, які склали 4,55% питомої ваги.

Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства за сферами розміщення його окремих елементів здійснюється за на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.2.11.

Таблиця 2.2.11 – Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємств

Показники	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%	за стру- кту- рою
1. Сфера виробництва в тому числі:	48,1	1,62	199,6	4,03	151,5	314,9 7	2,41
– виробничі запаси*	48,1	1,62	110,1	2,22	62	128,9 0	0,61
– незавершене виробництво*	-	-	-	-	-	-	-
– витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-	-
2. Сфера обігу в тому числі:	-	0,00	89,5	1,81	89,5	-	1,81
– готова продукція*	2924,2	98,38	4752	95,97	1827, 8	62,51	-2,41
– грошові кошти	-	-	-	-	-	-	-
– дебіторська заборгованість	616,3	20,73	729,7	14,74	113,4	18,40	-5,99
– товари*	1401,2	47,14	2779,2	56,13	1378	98,34	8,99
– інші**	-	-	135,7	2,74	135,7	-	2,74
Всього оборотний капітал	2972,3	100	4951,6	100	1979, 3	66,59	-

* Форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності», розділ VIII «Запаси».

** В склад інших оборотних активів необхідно включити вартість розділу «Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття».

За даними табл. 2.2.11 видно, що в звітному році порівняно з попереднім загальна величина оборотного капіталу підприємства збільшилась на 1979,3 тис. грн.. або на 66,59%. Це відбулось за рахунок збільшення капіталу, розміщеного у сфері виробництва на 151,5 тис. грн. або в 3,15 рази; також відбулось збільшення капіталу, розміщеного в сфері обігу на 1827,8 тис. грн.. або на 62,51%. В структурі оборотного капіталу попереднього року найбільшу питому вагу займає капітал, розміщений в сфері обігу –98,38%, питома вага капіталу, розміщеного в сфері виробництва склала 1,62%. В звітному році відбулись наступні зміни в структурі оборотного капіталу: зменшилась питома вага капіталу, розміщеного в сфері обігу та відповідно збільшилась питома вага капіталу, розміщеного в сфері виробництва на 2,41% пунктів.

Аналіз використання оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства та його окремих елементів здійснюється на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.2.12.

Таблиця 2.2.12 – Аналіз використання оборотних коштів

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	Поперед- ній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	11183,4	12365,8	1182, 4	10,57
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, * тис. грн., в т.ч.	Ф № 1 р. 1195	2611,85	3961,95	1350, 1	51,69
2.1. Запаси*	Ф № 1 р.1100	837,15	1086,15	249	29,74
2.2. Кошти в розрахунках*	Ф № 1 р.1125÷1155	1220,75	2090,2	869,4 5	71,22
2.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції*	Ф № 1 р.1160, 1165	515,9	673	157,1	0,30
2.4. Інші оборотні активи*	Ф № 1 р.1170, 1190	38,05	112,6	74,55	-
3. Кількість днів в періоді	х	360	360	-	-
4. Одноденна виручка, тис. грн..	р. 1 : р. 3	31,07	34,35	3,28	10,57
5. Потреба в оборотних коштів одного дня, тис. грн.	р. 2 : р. 3	7,26	11,01	3,75	51,69
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Ф № 1 р.1615	173,9	399,1	225,2	129,50
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 : р.2	4,28	3,12	-1,16	-27,11
8. Коефіцієнт завантаженості	р.2 : р. 1	0,23	0,32	0,09	37,19
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	р.3 : р.7 або р.2 : р.4	84,08	115,34	31,27	37,19
9.1. В запасах	р.2.1 : р.4	26,95	31,62	4,67	17,34
9.2. В коштах в розрахунках	р.2.2 : р.4	39,30	60,85	21,55	54,85
9.3. В грошових коштах	р.2.3 : р.4	16,61	19,59	2,99	17,98
9.4. В інших оборотних коштах	р.2.4 : р.4	1,22	3,28	2,05	167,63
10. Економія (надлишок) оборотних коштів, тис. грн.	абс. відхилення по р.9 · р.5 за звітний рік	х	344,28	х	х
11. Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	х	54,82	х	х

* Розраховується за допомогою середньої арифметичної за період, що

аналізується.

Дані табл.2.2.12 свідчать, що ефективність використання оборотних коштів підприємства в звітному році порівняно з попереднім погіршилась, про що свідчить зменшення коефіцієнту оборотності на 1,16 обороти, збільшення коефіцієнту завантаженості на 0,09 та збільшення тривалості одного обороту оборотних коштів на 31,27 днів (за рахунок збільшення часу перебування коштів в запасах – на 4,67 днів, В грошових розрахунках – на 21,55 дня, В грошових коштах – на 2,99 дня, в інших оборотних коштах – на 2,05 дня). Це призвело до залучення додаткової суми оборотних коштів у розмірі 344,28 тис. грн. Якщо оборотні кошти використовувались би на рівні попереднього року, то кредиторська заборгованість склала 54,82 тис. грн.

Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2.13.

* якщо у формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» інформація про вартість джерел формування активів підприємства наводиться ще й у додаткових статтях, їх необхідно додати у склад відповідних показників табл. 2.2.13.

Таблиця 2.2.13 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства*

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн.	1900	3082,1	5451,6	2369,5	76,88
1. Власний капітал, тис. грн. – в % до усіх джерел	1495	2762,6 89,63	3506,2 64,32	743,6 -25,32	26,92 х
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн. – в % до усіх джерел	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	2652,8 86,07	3006,2 55,14	353,4 -30,93	13,32 х
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1595	- -	- -	- -	- -

Продовження табл.2.2.13

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн. – в % до усіх джерел	1500÷1515	-	-	-	-
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1520, 1525	-	-	-	-
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн – в % до усіх джерел	1695	319,5	1945,4	1625,9	в 5,1 р.
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн. – в % до усіх джерел	1600, 1610	-	-	-	-
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн. – в % до усіх джерел	1600	-	-	-	х
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн. – в % до усіх джерел	1605, 1615÷1645	294,6	715,6	421,0	142,91
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1660	-	-	-	-
3.4. Інші поточні зобов'язання – в % до усіх джерел	1665,1690	24,9	1229,8	1204,9	в 48,4 р.
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис.грн. – в % до усіх джерел	1700	-	-	-	-
		-	-	-	х

За даними табл. 2.2.13 видно, що в звітному році порівняно з попереднім джерела формування активів підприємства збільшились на 2369,5 тис. грн. або на 76,88%. Це відбулось за рахунок збільшення власного капіталу на 743,7 тис. грн. або на 26,92%; також відбулось зменшення поточних зобов'язань і забезпечень на 1625,9 тис. грн.. або в 5,1 разів.

В структурі джерел формування активів підприємства в попередньому році найбільшу питому вагу займав власний капітал – 89,63%, питома вага поточних зобов'язань і забезпечень склала 10,37%. В звітному році відбулись наступні зміни в структурі джерел формування активів підприємства: змен-

шилась питома вага власного капіталу та відповідно збільшилась питома вага поточних зобов'язань і забезпечень на 25,32% пункти.

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2.14.

Таблиця 2.2.14 – Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
Власний капітал всього, тис. грн., в тому числі:	1495	2762,6	3506,2	743,6	26,92
1. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	1400	100	100	-	-
– в % до власного капіталу		3,62	2,85	-0,77	x
2. Капітал у дооцінках, тис. грн.	1405	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x
3. Додатковий капітал, тис. грн.	1410	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x
4. Резервний капітал, тис. грн.	1415	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.	1420	2662,6	3406,2	743,6	27,93
– в % до власного капіталу		96,38	97,15	0,77	x
6. Неоплачений капітал, тис. грн.	1425	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x
7. Вилучений капітал, тис. грн.	1430	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x

За даними табл. 2.2.14 видно, що власний капітал підприємства в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 743,6 тис. грн. або на 26,92%. Це відбулось за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку підприємства на 743,6 тис. грн. або на 26,92%.

В структурі власного капіталу підприємства в попередньому році найбільшу питому вагу займав нерозподілений прибуток – 96,38%, питома вага зареєстрованого (пайового) капіталу склала 3,62%. В звітному році відбулись наступні зміни структурі власного капіталу підприємства: зменшилась питома вага зареєстрованого (пайового) капіталу на 0,77% п. та збільшилась питома вага нерозподіленого прибутку на 0,77% пункти.

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за два роки за допомогою табл. 2.2.15.

Таблиця 2.2.15 – Аналіз рентабельності капіталу підприємства

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн.	Ф № 2 р. 2350 (2355)	680,3	824,5	144,2
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис. грн.*, в тому числі:	Ф № 1 р. 1300	2731,75	4266,85	1535,1
– основного капіталу*	Ф № 1, р. 1095	119,9	304,9	185
– оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1195	2611,85	3961,95	1350,1
в тому числі – власного оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1495 – р.1095	2319,2	2829,5	510,3
3. Рентабельність капіталу, %	р. 1 : р. 2·100%	24,90	19,32	-5,58
4. Рентабельність основного капіталу, %	р. 1 : р. 2.1·100%	567,39	270,42	-296,97
5. Рентабельність оборотного капіталу, %	р. 1 : р. 2.2·100%	26,05	20,81	-5,24
6. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	р. 1 : р. 2.3·100%	29,33	29,14	-0,19

* Розраховується за допомогою середньої арифметичної за період, що аналізується.

Розрахунки, наведені в табл. 2.2.15 показують, що в звітному році у порівнянні з попереднім показники рентабельності капіталу підприємства зменшились:

– всього капіталу – на 5,58% п., за рахунок збільшення середньорічної суми капіталу на 1535,15 тис. грн. та чистого прибутку на 144,2 тис. грн;

– основного капіталу – в 3 рази за рахунок збільшення чистого прибутку на 144,2 тис. грн. та збільшення середньорічної суми основного капіталу на 185 тис. грн.;

– оборотного капіталу – на 5,24% п. за рахунок збільшення чистого

прибутку на 144,2 тис. грн. та середньорічної суми оборотного капіталу на 1350,1 тис. грн.;

– власного оборотного капіталу – на 0,19% п. за рахунок збільшення чистого прибутку на 144,2 тис. грн. та середньорічної суми власного оборотного капіталу на 510,3 тис. грн.

Ці зміни негативно характеризують діяльність підприємства.

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2.16.

Таблиця 2.2.16 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	1605÷1645,1690	319,5	1945,4	100	100	1625,9	х	в 5,1р.	100
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1605,1615	173,9	399,1	54,43	20,52	225,2	-33,91	129,5	13,85
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками**:	1610,1620÷1645	316,5	37,78	16,27	195,8	-21,51	162,22	12,04	316,5
– за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	-	-	-	-	-	-
– з бюджетом,	1620	67,3	249,2	21,06	12,81	181,9	-8,25	270,28	11,19
– у т.ч. з податку на прибуток	1621	31,3	128,4	9,80	6,60	97,1	-3,20	310,22	5,97
– зі страхування	1625	9,2	10,9	2,88	0,56	1,7	-2,32	18,48	0,10
– з оплати праці	1630	44,2	56,4	13,83	2,90	12,2	-10,93	27,60	0,75

Продовження табл.2.2.16

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
– за одержаними авансами	1635	-	-	-	-	-	-	-	-
– за розрахунками з учасниками	1640	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	1645	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інші поточні зобов'язання	1690	24,9	1229,8	7,79	63,21	1204,9	55,42	в 48,4р.	74,11

* якщо у формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» міститься додаткова стаття «Векселі видані», її необхідно додати до п.1.1 табл. 2.2.16.

** якщо у формі №1 «Баланс» інформація про вартість кредиторської заборгованості за розрахунками наводиться ще й у додаткових статтях, їх необхідно додати у п.1.2 таблиці 2.2.16.

За даними табл. 2.2.16 видно, що кредиторська заборгованість на кінець звітного року порівняно з початком збільшилась на 1625,9 тис. грн. або в 5,1р. Це відбулось за рахунок збільшення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 225,2 тис. грн. або в 1,3 р. та інших поточних зобов'язань – на 1204,9 тис. грн.. або в 48,4 р.; також відбулось збільшення кредиторської заборгованості за розрахунками на 195,8 тис. грн.. або в 1,6 р.

В структурі кредиторської заборгованості на початок звітного року найбільшу питому вагу займала заборгованість за товари, роботи, послуги – 54,43 %, питома вага інших поточних зобов'язань склала 7,79%, заборгованості за розрахунками – 37,78%. На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі кредиторської заборгованості: зменшилась питома вага заборгованості за розрахунками на 21,51 % п., зменшилась питома вага забор-

гованості за товари, роботи, послуги на 33,91% та збільшилась інших поточних зобов'язань на 55,42 %.

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюють за допомогою даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2.17.

Таблиця 2.2.17 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками

Показники	Сума, тис.грн.		
	на початок попереднього року	на кінець попереднього року	на кінець звітного року
1. Власний капітал (1495)	2115,6	2762,6	3506,2
2. Необоротні активи (1095)	130	109,8	500
3. Наявність власних оборотних коштів (1495-1095)	1985,6	2652,8	3006,2
4. Короткострокові кредити банків (1600)	-	-	-
5. Загальна величина джерел формування запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	1985,6	2652,8	3006,2
6. Запаси (1100)	719,5	954,8	1217,5
7. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (ряд. 3 – ряд. 6)	1266,1	1698	1788,7
8. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (ряд. 5 – ряд. 6)	1266,1	1698	1788,7
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу (р. 1615)	63,8	173,9	399,1
10. Тип фінансової ситуації на підприємстві	абс. стійка	абс. стійка	абс. стійка

За даними табл. 2.2.17 видно, що фінансова ситуація на підприємстві впродовж двох років є абсолютно стійкою, тому що власних оборотних коштів достатньо для покриття запасів, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Відповідно до забезпеченості запасів, згаданими варіантами фінансування, розрізняють чотири типи фінансової стійкості:

1. *Абсолютна стійкість* – цей тип фінансової ситуації зустрічається рідко та вказує, що для забезпечення запасів достатньо власного оборотного капі-

талу, платоспроможність підприємства гарантовано:

$$\text{Запаси} < \left(\begin{array}{l} \text{Власний} \\ \text{оборотний капітал} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Короткострокові} \\ \text{кредити банків} \end{array} \right)$$

2. *Нормальна стійкість* – для забезпечення запасів залучають власний (постійний) капітал та короткострокові кредити та позики, платоспроможність гарантована:

$$\text{Запаси} = \left(\begin{array}{l} \text{Власний} \\ \text{оборотний капітал} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Короткострокові} \\ \text{кредити банків} \end{array} \right)$$

3. *Нестійкий, передкризовий (критичний) фінансовий стан* – для забезпечення запасів крім власного оборотного капіталу та короткострокових кредитів і позик залучають джерела, які послабляють фінансову напругу (наприклад, кредиторську заборгованість), платоспроможність порушено, але є можливість її відновити за рахунок скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів:

$$\text{Запаси} \leq \left(\begin{array}{l} \text{Власний} \\ \text{оборотний капітал} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Короткострокові} \\ \text{кредити банків} \end{array} \right) + \begin{array}{l} \text{Джерела, які} \\ \text{послаблюють} \\ \text{фінансову на-} \\ \text{пругу: креди-} \\ \text{торська забо-} \\ \text{ргованість} \end{array}$$

4. *Кризовий фінансовий стан* – для забезпечення запасів, не вистачає зазначених джерел їх фінансування, підприємству загрожує банкрутство, поновлення запасів відбувається за рахунок коштів, які сформувалися за рахунок уповільнення оборотності кредиторської заборгованості.

$$\text{Запаси} > \left(\begin{array}{l} \text{Власний} \\ \text{оборотний капітал} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Короткострокові} \\ \text{кредити банків} \end{array} \right) + \begin{array}{l} \text{Джерела, які пос-} \\ \text{лаблюють фінансо-} \\ \text{ву напругу: креди-} \\ \text{торська заборгова-} \\ \text{ність} \end{array}$$

Аналіз фінансовій стійкості підприємства за частковими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2.18.

Таблиця 2.2.18 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за частковими показниками

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії (К _{авт})	1495	0,89	0,90	0,64	більше 0,5
	1900				
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів (К _ф)	1595+1695+	0,13	0,12	0,55	менше 1,0
	+1700 1495				
3. Наявність власних оборотних коштів (ОК _{вл})	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	1985,60	2652,80	3006,20	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (К _{ман})	1495 – 1095	0,94	0,96	0,86	0,4...0,6
	1495				
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (К _з)	1495 – 1095	0,88	0,89	0,61	0,1
	1195+1200				

За даними табл. 2.2.18 видно, що коефіцієнт автономії впродовж двох років знаходиться в межах норми, що свідчить про стабільність та фінансову незалежність від зовнішніх кредиторів, незважаючи на незначне зменшення даного показника на кінець звітного року.

Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів знаходиться в межах норми.

Підприємство має власні оборотні кошти впродовж двох років, величина яких збільшується на кінець звітного року, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу знаходиться не в межах норми, але є тенденція до зниження зменшення його значення на кінець звітного року відбулось за рахунок збільшення власних джерел фінансування.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами має стабільну величину та свідчить про забезпеченість оборотних коштів підприємства власними оборотними коштами впродовж двох років.

Таким чином, аналіз показників фінансової стійкості підприємства дозволяє зробити висновок про незначне зменшення ефективного вкладення грошових коштів в діяльність підприємства та фінансову стабільність функціонування підприємства на ринку.

Аналіз ліквідності балансу здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» допомогою табл. 2.2.19.

Таблиця 2.2.19– Розрахунок абсолютних показників для аналізу ліквідності балансу звітного року

Показники активу балансу	Сума, тис.грн.		Показники пасиву балансу	Сума, тис.грн.		Платіжний результат, тис.грн.	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
A_1 – Найбільш ліквідні активи (1160+1165)	616,3	729,7	P_1 – Найбільш термінові зобов'язання (1605+1615÷1660++1690+1700)	319,5	1945,4	296,8	- 1215,7
A_2 – Активи, які можна реалізувати швидко (1120÷1155+1190)	1401,2	2914,9	P_2 – Короткострокові пасиви (1600+1610)	-	-	1401,2	2914,9
A_3 – Активи, які можна реалізувати повільно (1100+1110+1170++1200)	954,8	1307	P_3 – Довгострокові пасиви (1500÷1520)	-	-	954,8	1307
A_4 – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами (1095)	109,8	500	P_4 – Постійні пасиви (1495+1665+1525+1526)	2762,6	3506,2	- 2652,8	- 3006,2
<i>Баланс</i>	3082,1	5451,6	<i>Баланс</i>	3082,1	5451,6	-	-

За даними табл. 2.2.19 видно, що баланс підприємства в звітному році не є абсолютно ліквідним, так як на кінець року зовнішні зобов'язання перевищують поточні активи:

а) на початок року: б) на кінець року:

$$A1 > П1 \qquad A1 < П1$$

$$A2 > П2 \qquad A2 > П2$$

$$A3 > П3 \qquad A3 > П3$$

$$A4 < П4 \qquad A4 < П4$$

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2.20.

Таблиця 2.2.20 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
			На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	
а	б	в	1	2	3	3-2
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$\frac{1195+1200}{1695}$	= 2,0	8,47	9,30	2,55	-6,76
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	$\frac{1195+1200-1100-1110}{1695}$	1,0	5,76	6,31	1,92	-4,40
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{1160+1165}{1695}$	> 0,2 [0,25... 0,35]	1,56	1,93	0,38	-1,55

За даними табл. 2.2.20 видно, що коефіцієнт швидкої ліквідності вище за нормативне значення, що дає змогу зробити висновок про те, що підприємство володіє значним обсягом вільних ресурсів, які формуються з власних джерел. Однак значне накопичення запасів, відволікання коштів у дебіторську заборгованість спричиняє уповільнення оборотності його коштів, а отже, призводить до зменшення маси прибутку. Тому необхідно встановити оптимальний розмір такого перевищення. Коефіцієнти поточної та абсолютної ліквідності знаходяться в межах норми, що позитивно характеризує діяльність

підприємства та свідчить про змогу підприємства покрити свої термінові зобов'язання.

Аналіз ймовірності банкрутства підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за двох факторною моделлю Альтмана здійснюється за допомогою формули 1

$$Z = -0.3877 - 1.0736 \cdot K_{\text{пл}} + 0.579 \cdot \frac{\text{ПК}}{\text{П}} \quad (1)$$

де Z – показник ймовірності банкрутства

$K_{\text{пл}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)

ПК – позиковий капітал (ф. №1, 1595+1695+1700)

П – сума пасивів (ф. №1, р. 1900)

Якщо $Z > 0$, констатується високий рівень банкрутства, при $Z < 0$ – низький.

$$Z_{\text{попер.}} = -0,3877 - 1,0736 \cdot 9,3 + 0,579 \cdot 319,5/3082,1 = -10,31$$

$$Z_{\text{звіт.}} = -0,3877 - 1,0736 \cdot 2,55 + 0,579 \cdot 1945,4/5451,6 = -2,92$$

Оцінка ймовірності банкрутства за двох факторною моделлю Альтмана як в попередньому так й в звітному році показник $Z < 0$, що свідчить про низький рівень банкрутства підприємства, в звітному році значення показника збільшується, що свідчить про збільшення ймовірності банкрутства підприємства.

2.3 Аналіз дебіторської заборгованості

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства здійснюється підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.3.1.

Таблиця 2.3.1 – Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни дебіторської заборгованості
Дебіторська заборгованість всього, в тому числі:	1125÷1155	1401,2	2779,2	100	100	1378	x	98,34	100
1.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1120, 1125	191,2	182,5	13,65	6,57	-8,7	-7,08	-4,55	-0,63
1.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками **: <ul style="list-style-type: none"> – за виданими авансами – з бюджетом, – в тому числі з податку на прибуток – з нарахованих доходів – із внутрішніх розрахунків 	1130÷1145	-	0,8	-	0,03	0,8	0,03	-	0,06
	1130	-	-	-	-	-	-	-	-
	1135	-	0,8	-	0,03	0,8	0,03	-	0,06
	1136	-	-	-	-	-	-	-	-
	1140	-	-	-	-	-	-	-	-
	1145	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1210	2595,9	86,35	93,40	1385,9	7,05	114,54	116,47

* якщо у формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» міститься додаткова стаття «Векселі отримані», її необхідно додати до п.1.1 таблиці 2.3.1.

** якщо у формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» інформація про вартість дебіторської заборгованості за розрахунками наводиться ще й у додаткових статтях, їх необхідно додати у п.1.2 табл. 2.3.1.

За даними табл. 2.3.1 видно, що дебіторська заборгованість на кінець звітного року порівняно з початком року збільшилась на 1378 тис. грн. або на 98,34%. Це відбулось за рахунок збільшення дебіторської заборгованості за

розрахунками на 0,8 тис. грн., іншої поточної дебіторської заборгованості – на 1385,9 тис. грн.. або в 1,1 рази; також відбулось зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 8,7 тис. грн.. або на 4,55%.

В структурі дебіторської заборгованості на початок звітного року найбільшу питому вагу займає інша поточна дебіторська заборгованість – 86,35%, питома вага заборгованості за товари, роботи, послуги склала 13,65%, заборгованості за розрахунками немає. На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі дебіторської заборгованості: зменшилась питома вага заборгованості за товари, роботи послуги на 7,08% п. та збільшилась питома вага за іншими розрахунками на 0,3%п.; збільшилась питома вага іншої заборгованості на 7,05%. пункти.

Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення здійснюється за даними форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.3.2.

За даними табл. 2.3.2 необхідно зробити відповідні висновки щодо динаміки абсолютної величини дебіторської заборгованості та її частки за строками непогашення.

Таблиця 2.3.2 – Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення

Показники		Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		Інша поточна дебіторська заборгованість		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%
Попередній рік	Всього, в тому числі:	191,2	100,0	1210	100,0	х	х
	– до 12 місяців	110	57,53	997	82,40	х	х
	– від 12 до 18 місяців	47,8	25,00	213	17,60	х	х
	– від 18 до 36 місяців	33,4	17,47	0	0,00	х	х
Звітний рік	Всього, в тому числі:	182,5	100,0	2595,9	100,0	-8,7	1385,9
	– до 12 місяців	113,5	62,19	1670	64,33	3,5	673
	– від 12 до 18 місяців	44,6	24,44	676	26,04	-3,2	463
	– від 18 до 36 місяців	24,4	13,37	249,9	9,63	-9	249,9

За даними табл. 2.3.2 видно, що в попередньому році 57,35% дебітор-

ської заборгованості за товари, роботи, послуги погашається у найкоротшій термін – до 12 місяців, 25% – в строк до 18 місяців, 17,47% – в строк до 36 місяців. В звітному році збільшується частина дебіторської заборгованості, що погашається у найкоротшій термін до 62,19%, та відповідно зменшується частина заборгованості, що погашається в строк до 18 місяців до 24,44% та що погашається в строк до 36 місяців до 13,37%.. Також в попередньому році 82,4% іншої поточної дебіторської заборгованості погашається в строк до 12 місяців, 17,6% - в строк до 18 місяців, а в звітному році вона зменшується до 64,33%, відповідно збільшуючи частину заборгованості, що погашається в строк від 18 до 36 місяців до 26,04%, в строк до 36 місяців на 9,63%. Ці зміни є негативними в діяльності підприємства.

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства можна виконати за на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.3.3.

Таблиця 2.3.3 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	182,5	399,1	-	216,6
2. За розрахунками*:	0,8	316,5	-	315,7
– з бюджетом,	0,8	249,2	-	248,4
– у т.ч. з податку на прибуток	-	128,4	-	128,4
– за виданими авансами	-	-	-	-
– зі страхування	-	10,9	-	10,9
– з оплати праці	-	56,4	-	56,4
– за одержаними (отриманими) авансами	-	-	-	-
– за розрахунками з учасниками	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	-	-	-	-
3. Інші види заборгованості	2595,9	1229,8	1366,1	-
Всього	2779,2	1945,4	1366,1	532,3

* якщо у формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» інформація про

вартість дебіторської та кредиторської заборгованості за розрахунками наводиться ще й у додаткових статтях, їх необхідно додати у п. 2 табл. 2.3.3.

За даними табл. 2.3.3 видно, що на кінець звітнього року сталося перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською на 1366,1 тис. грн.

Це відбулось за рахунок перевищення дебіторської заборгованості за іншими видами заборгованості на 1366,1 тис. грн.

Висновки до другого розділу

У цьому розділі було розглянуто методику оцінки фінансового стану та аналізу дебіторської заборгованості на прикладі ТОВ «Універсальні мобільні технології».

У звітному році порівняно з попереднім роком валовий прибуток ТОВ «УМТ» збільшився на 511,4 тис. грн., або на 30,34 %, що є позитивним результатом функціонування діяльності підприємства. При цьому повна собівартість собівартість реалізованої продукції збільшилась на 671 тис. грн або на 7,06%.

Витрати на 1 гривню реалізованої продукції зменшились на 26,95 коп. або на 3,17%, що позитивно вплинуло на фінансовий результат до оподаткування, який збільшився на 511,4 тис. грн або 30,44%.

У порівнянні з попереднім роком фондорентабельність зросла на 11,81%, що свідчить про стійкість підприємства.

Середня річна вартість оборотних коштів зросла на 1350,1 тис. грн. або на 51,69%, але ефективність використання оборотних коштів підприємства в звітному році порівняно з попереднім погіршилась, про що свідчить зменшення коефіцієнту оборотності на 1,16 обороти. Це призвело до залучення додаткової суми оборотних коштів.

В звітному році у порівнянні з попереднім рентабельність виробництва погіршилась та зменшилася на 2,76%.

Середня річна сума дебіторської заборгованості у звітному році в порівнянні з минулим збільшилась на 869,05 тис. грн або на 71,05%, що може свідчити про порушення платіжної дисципліни покупців. Середня річна сума кредиторської заборгованості збільшилась на 839,8 тис. грн. або в 2,87 рази, що створює загрозу фінансовій стійкості підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності вище за нормативне значення, що дає змогу зробити висновок про те, що підприємство володіє значним обсягом вільних ресурсів, які формуються з власних джерел. Однак значне накопичення запасів, відволікання коштів у дебіторську заборгованість спричиняє уповільнення оборотності його коштів, а отже, призводить до зменшення маси прибутку. Тому необхідно встановити оптимальний розмір такого перевищення.

Для покращення діяльності підприємства рекомендовано збільшити ефективність використання оборотних коштів підприємства та залученням вільних ресурсів. Також треба наладити платіжну дисципліну, аби зменшити кредиторську та дебіторську заборгованість. Підприємству необхідно вживати заходів щодо подальшого зниження дебіторської заборгованості.

Для успішної господарської діяльності підприємства у ринковій економіці необхідна також чітка та обґрунтована система управління фінансами. В цілому треба здійснити заходи задля зменшення розміру повної собівартості та збільшенню реалізації продукції.

3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1 Характеристика організації на підприємстві оперативного, статистичного, бухгалтерського обліку, елементів його облікової політики

Керуючись Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV (далі - Закон про бухоблік), затвердженими Міністерством Фінансів України положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П(С)БО), інструкціями та іншими нормативними актами, які регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності, виконуючи вимоги, передбачені Статутом, та з метою забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності на ТОВ «Універсальні мобільні технології» затверджено положення про облікову політику підприємства та організацію бухгалтерського обліку.

На забезпечення виконання пункту 4 статті 8 Закону про бухоблік на Підприємстві існує така форму організації бухгалтерського обліку:

- Бухгалтерський облік здійснюється бухгалтерією на чолі з головним бухгалтером. Посада головного бухгалтера входить до штатного розкладу підприємства.
- Головний бухгалтер забезпечує дотримання вимог, передбачених Законом про бухоблік, зокрема п.7 ст.8, та іншими законодавчими та нормативними документами з питань організації і ведення бухгалтерського та податкового обліку.
- Відповідальність за ведення податкового обліку, правильність і своєчасність складання і подання податкової звітності несе головний бухгалтер згідно з чинним законодавством.
- Обов'язок ведення управлінського обліку та складання управлінської звітності на Підприємстві покладається на бухгалтера.

- Головний бухгалтер та бухгалтер несуть особисту відповідальність перед керівником підприємства, відповідно до переліку питань, перерахованих у їх посадових інструкціях і в цьому Положенні.

- Обов'язки касира з укладанням договору про повну матеріальну відповідальність за збереження всіх прийнятих ним цінностей покладено на бухгалтера.

- Відповідальність інших працівників, які ведуть облік, регулюється посадовими інструкціями, що затверджуються керівником Підприємства.

Повноваження на підпис документів:

- Право першого підпису на банківських розрахунково-платіжних документах надається генеральному директору.

- На час відсутності генерального директора право першого підпису надається Директору комерційному.

- Головному бухгалтеру надається право другого підпису.

- Під час відсутності на робочому місці з поважних причин головного бухгалтера його обов'язки, відповідальність і права покладаються на заступника бухгалтера відповідно до письмового розпорядження керівника підприємства, з оплатою відповідно до діючого законодавства.

- На право підпису окремих документів можуть надаватися повноваження іншим посадовим особам, що оформлюється окремим Наказом по Підприємству.

- На Підприємстві не використовується факсимільний підпис генерального директора .

- Генеральний директор має Електронний цифровий підпис (ЕЦП), який використовує для підписання платіжних доручень, електронний документів та фінансової, податкової та статистичної звітності.

Документообіг підприємства регулюється відповідними організаційно-розпорядчими документами, виданими посадовими особами у межах наданих їм повноважень. До таких документів відносяться, зокрема (але не виключно):

- про делегування повноважень на право підпису документів;
- про бухгалтерську службу;
- про проведення інвентаризації та створення постійної та робочих інвентаризаційних комісій;
- про маркетингову та збутову політику;
- про закріплення водіїв за транспортними засобами та порядок контролю за їх ротацією;
- про перелік посад, які мають право користуватися корпоративним мобільним зв'язком та встановлення лімітів користування послугами мобільного зв'язку;
- про порядок архівування документів, тощо.

Перелік посадових осіб, яким доручено отримувати і видавати матеріальні цінності встановлюється виключно Наказом генерального директора.

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо - безпосередньо після її закінчення. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи.

Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях і повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- назву документа (форми);
- дату і місце складання;
- назву підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;
- посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку. Операції в іноземній валюті відображаються також у валюті розрахунків та платежів по кожній іноземній валюті окремо.

Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожні відповідним рахункам синтетичного обліку на перше число кожного місяця.

Регістри бухгалтерського обліку повинні мати назву, період реєстрації господарських операцій, прізвища і підписи або інші дані, що дають змогу ідентифікувати осіб, які брали участь у їх складанні.

Господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.

У разі складання та зберігання первинних документів і регістрів бухгалтерського обліку на машинних носіях інформації підприємство на вимогу контролюючих або судових органів та своїх контрагентів зобов'язане за свій рахунок зробити копії таких документів на паперовому носії.

Для надання юридичної чинності і доказовості документам на машинних носіях варто керуватися ДСТ 6.10.4-84 «Уніфіковані системи документації. Додання юридичної чинності документам на машинному носії і роздруківці, створеним засобами обчислювальної техніки. Основні положення», згідно з яким організація - автор документа на машинному носії створює реєстр кодів осіб, відповідальних за здійснення господарських операцій і правильність їхнього оформлення. Підпис особи, що склала документ на машинному носії, виконується у вигляді паролю чи іншим способом авторизації, що дає можливість однозначно ідентифікувати осіб, що дозволили і здійснюють господарську операцію.

Підприємство вживає всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку та забезпечує їх належне зберігання

протягом встановленого строку.

Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

Проводити інвентаризацію активів і зобов'язань відповідно до ст. 10 Закону про бухоблік та інших нормативних документів, зокрема Інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 11 серпня 1994 р. N 69.

Склад постійно діючої інвентаризаційної комісії встановлюється Наказом керівника.

Проводити інвентаризацію активів і зобов'язань щороку перед складанням річної фінансової звітності станом на 01 грудня року, за який складається фінансова звітність.

Інвентаризацію основних засобів здійснювати 1 раз на 2 роки. У всіх інших випадках об'єкти і періодичність проведення інвентаризації визначаються керівником чи власниками підприємства на підставі чинного законодавства.

Створити оціночну комісію для проведення приймання, списання, оцінки активів і зобов'язань. Склад оціночної комісії встановлюється у Наказом генерального директора. Залучати у разі необхідності для проведення оцінки окремих об'єктів активів спеціалізовані оціночні фірми.

Вести податковий облік та подавати податкову звітність згідно із законодавством України.

Накопичення даних про валові витрати і валові доходи для цілей обчислення оподаткованого прибутку здійснюється у бухгалтерській програмі на підставі первинних облікових документів, що фіксують здійснення господарських операцій, відповідно до Податкового кодексу

України (зі змінами та доповненнями).

Вести бухгалтерський облік на Підприємстві згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV (далі - Закон про бухоблік), та затвердженими Міністерством Фінансів України положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі - П(С)БО).

Облікова політика підприємства будується з використанням наступних принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності:

- автономність;
- обачність (обережність);
- повне висвітлення (відображення);
- послідовність;
- безперервність;
- нарахування і відповідність доходів і витрат;
- превалювання (перевага) сутності над формою;
- історична (фактична) собівартість;
- єдиний грошовий вимірник;
- періодичність.

Облікову політику застосовувати таким чином, щоб фінансові звіти повністю узгоджувались з вимогами Закону про бухоблік та кожного конкретного П(С)БО. Застосовувати перед усім ті підходи та методи для ведення бухобліку і надання інформації в фінансових звітах, які передбачені П(С)БО і найбільш адаптовані до діяльності підприємства.

Згідно з П(С)БО 1 ведення бухгалтерського обліку та складання фінансових звітів (крім Звіту про рух грошових коштів) проводити згідно принципу нарахування так, щоб результати операцій та інших подій відображались в облікових регістрах і фінансових звітах тоді, коли вони мали місце, а не тоді, коли підприємство отримує чи сплачує кошти.

Доходи в Звіті про прибутки та збитки відображати в тому періоді,

коли вони були зароблені, а витрати - на основі відповідності цим доходам, що забезпечить визначення фінансового результату звітного періоду співставленням доходів звітного періоду з витратами, здійсненими для отримання цих доходів.

При складанні фінансових звітів визначити величину суттєвості статті в розмірі 1 тис. грн.

Використовувати на Підприємстві автоматизовану форму ведення обліку із застосуванням бухгалтерської програми «BAS Бухгалтерія» та програму «М.Е.Дос» для подання звітності до контролюючих органів та обміну первинними документами з контрагентами в електронному вигляді.

Підприємство використовує тільки рахунки класу 9 "Витрати діяльності».

До основних засобів відносити матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) та вартість яких перевищує 20000 гривень.

До складу малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) відносити матеріальні цінності, що призначаються для використання у господарській діяльності протягом періоду, який більше одного року з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких не перевищує 20000 гривень.

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів.

Амортизація основних засобів та інших необоротних матеріальних активів здійснюється прямолінійним методом із застосуванням строків,

встановлених для кожного об'єкта основних засобів, зокрема:

- транспортні засоби - 5 років;
- комп'ютерне обладнання - 4 роки;
- меблі - 5 років;
- інші основні засоби - 5 років;
- інші необоротні матеріальні активи (крім бібліотечних фондів МНМА)- 3 роки.

Ліквідаційну вартість об'єктів основних засобів не розраховується з метою амортизації прийняти рівною нулю.

Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) і бібліотечних фондів нараховується в першому місяці використання об'єкта у розмірі 100 відсотків його вартості.

Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

Переоцінка основних засобів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитися з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості.

Облік нематеріальних активів вести по кожному об'єкту нематеріальних активів. Придбаний або отриманий нематеріальний актив відобразити в балансі, якщо існує імовірність одержання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, та його вартість може бути достовірно визначена.

Якщо нематеріальний актив не відповідає вказаним критеріям визнання, то витрати, пов'язані з його придбанням чи створенням, визнаються витратами того звітного періоду, протягом якого вони були здійснені, без визнання таких витрат у майбутньому нематеріальним активом.

Не визнаються активом, та підлягають відображенню у складі витрат

того звітнього періоду, в якому вони були здійснені:

- витрати на дослідження;
- витрати на підготовку і перепідготовку кадрів;
- витрати на рекламу та просування продукції на ринку;
- витрати на створення, реорганізацію та переміщення підприємства або його частини;
- витрати на підвищення ділової репутації підприємства, вартість видань і витрати на створення торгових марок (товарних знаків).

Придбані (створені) нематеріальні активи зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Нарахування амортизації нематеріальних активів здійснюється протягом строку їх корисного використання, який встановлюється при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), але не більше 20 років. Строк корисного використання встановлюється окремо для кожного нематеріального активу.

Амортизація нематеріального активу нараховується із застосуванням прямолінійного методу.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому нематеріальний актив став придатним для використання. Суму нарахованої амортизації підприємства відображають збільшенням суми витрат підприємства і накопиченої амортизації нематеріальних активів.

Нарахування амортизації припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття нематеріального активу.

Термін корисного використання нематеріального активу та метод його амортизації переглядаються в кінці звітнього року, якщо в наступному періоді очікуються зміни строку корисного використання активу або зміни умов отримання майбутніх економічних вигод.

Амортизація нематеріального активу нараховується, виходячи з нового методу нарахування амортизації і строку використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем змін.

Одиницею бухгалтерського обліку запасів визнавати їх найменування. Запаси визнавати активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена.

Первісну вартість запасів, придбаних за плату визначати по собівартості запасів згідно з П(С)БО 9.

Запаси відображати в бухгалтерському обліку по первісній вартості.

При відпуску запасів у виробництво, продажу чи іншому вибутті їх оцінку здійснювати по методу ФІФО.

Вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів, що передані в експлуатацію, виключається зі складу активів (списується з балансу із нарахуванням зносу в розмірі 100% при передачі їх в експлуатацію) з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів за місцями експлуатації і відповідними матеріально-відповідальними особами протягом строку їх фактичного використання (до моменту їх повної ліквідації, списання з балансу). Малоцінні і швидкозношувані предмети вартістю до 500 грн. за одиницю при передачі їх в експлуатацію за балансом не враховуються (окрім приладів обліку та спецодягу).

Запаси відображаються в бухгалтерському обліку і звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Дебіторську заборгованість визнавати активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод і її можливо достовірно визначити. В балансі дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги, визнавати по чистій вартості.

Класифікація дебіторської заборгованості здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за попередні звітні періоди. Коефіцієнт сумнівності,

як правило, зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості. Величина резерву сумнівних боргів визначається як сума добутоків поточної дебіторської заборгованості відповідної групи та коефіцієнта сумнівності відповідної групи.

Нарахування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображається у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат.

Виключення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів. У разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійна дебіторська заборгованість списується з активів на інші операційні витрати. Сума відшкодування раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості включається до складу інших операційних доходів.

Поточна дебіторська заборгованість, у разі визнання її безнадійною списується з балансу з відображенням у складі інших операційних витрат.

Частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, відображається на ту саму дату в складі поточної дебіторської заборгованості.

Підприємство не нараховує резервів сумнівних боргів.

Зобов'язання (обов'язок чи відповідальність діяти певним чином) визнавати лише тоді, коли актив отриманий, або коли підприємство має безвідмовну угоду придбати актив.

Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

Зобов'язання, на яке нараховуються відсотки та яке підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, слід розглядати як

довгострокове зобов'язання, якщо первісний термін погашення був більше ніж дванадцять місяців та до затвердження фінансової звітності існує угода про переоформлення цього зобов'язання на довгострокове.

Довгострокове зобов'язання за кредитною угодою (якщо угода передбачає погашення зобов'язання на вимогу кредитора (позикодавця) у разі порушення певних умов, пов'язаних з фінансовим станом позичальника), умови якої порушені, вважається довгостроковим, якщо:

- позикодавець до затвердження фінансової звітності погодився не вимагати погашення зобов'язання внаслідок порушення;

- не очікується виникнення подальших порушень кредитної угоди протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання.

Підприємство не нараховує жодних резервів.

До «Витрат майбутніх періодів» відносити раніше сплачену орендну плату, суми за підписку періодичних видань, раніше сплачені рекламні послуги та суми страхових платежів, вартість торгових патентів, вартість строкових ліцензій та інших спеціальних дозволів, а також всі інші витрати, що стосуються наступного облікового періоду.

До складу «Доходів майбутніх періодів» включати суми доходів, нарахованих на протязі поточного чи попередніх звітних періодів, які будуть визначені в наступних звітних періодах.

Оцінку ступеня завершеності операції з надання послуг (виконання робіт) здійснювати шляхом вивчення виконаної роботи, при цьому в бухгалтерському обліку доходи відображати у звітному періоді підписання акта про надані послуги (виконані роботи).

Товари, передані на комісію, не вважати реалізованими при передачі комісіонеру, тому ці операції не вважати доходами.

Класифікацію затрат на виробництво проводити згідно з П(С)БО 16. Витрати не пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються в собівартість реалізованої продукції, є витратами звітного періоду. Класифікацію адміністративних витрат і витрат на збут здійснювати згідно з П(С)БО 16.

По кожному контрагенту вести облік у розрізі договорів (рахунків).

Оцінку активів або зобов'язань в операціях з пов'язаними сторонами Підприємство проводить по методу балансової вартості.

Нарахування податку на прибуток у фінансовій звітності відображувати у тому періоді, за який складається фінансова звітність.

Подавати фінансову звітність за формами і в терміни, передбачені П(С)БО та постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. N 419.

Використовувати на Підприємстві форми і системи оплати праці відповідно до умов, передбачених відповідними положеннями та колективним договором підприємства.

Використовувати на Підприємстві передбачені діючими законодавчими актами граничні норми добових на службові відрядження, граничну величину розрахунків готівкою, терміни подачі звіту про використання коштів, тощо.

Встановити тривалість операційного циклу - до підписання актів виконаних робіт, але не більше одного календарного року.

Раз на квартал підприємство подає спрощену фінансову звітність (Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (форма №1-м, 2-м).

Також ТОВ «УМТ» подає таку статистичну звітність:

- Звіт з праці (форма №1-ПВ) за місяць, квартал
- Структурне обстеження підприємства (форма №2-підприємництво (річна)
- Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та

капітальні інвестиції (форма №2-ОЗ ІНВ (річна)

- Звіт про економічні показники короткострокової статистики промисловості (форма №1-ПЕ)
- Звіт підприємства з іноземними інвестиціями (форма №10-зез)
- Звіт про капітальні інвестиції (форма №2-інвестиції)
- Звіт про використання та запаси палива (форма №4-мтп (рік).

Підприємство є платником податку на прибуток та подає Податкову декларацію з податку на прибуток кожного місяця. Також товариство подає Об'єднану звітність ПДФО та ЄСВ раз на квартал.

3.2 Облік дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги

На рахунку 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками" ведеться узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантаженою продукцією, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем, а також узагальнюється інформація про розрахунки з учасниками промислово-фінансової групи. Рахунок 36 - активний, балансовий.

Рахунок 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками" має такі субрахунки:

361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями"

362 "Розрахунки з іноземними покупцями"

363 "Розрахунки з учасниками ПФГ"

364 "Розрахунки за гарантійним забезпеченням"

Рахунок 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками" - активний, балансовий, за дебетом відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бар-

терних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації, за кредитом - сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інші види розрахунків. Сальдо рахунку відображає заборгованість покупців та замовників за одержані продукцію (роботи, послуги) [9]. За кредитом субрахунків показується сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги). Обліковим регістром є I розділ Журналу №3 або електронний регістр.

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками ведеться за кожним покупцем та замовником за кожним пред'явленим до сплати рахунком у Відомості №3.1 або в електронних регістрах. При цьому розрахунки з іноземними клієнтами ведуться у гривнях та іноземній валюті, яка передбачена контрактом. Інформація для здійснення записів на рахунках бухгалтерського обліку та контролю за розрахунковими операціями міститься у первинних документах, що пов'язані з такими розрахунками. Форми розрахунків між постачальником і покупцем, порядок їх здійснення визначаються в господарських договорах.

Підприємство-постачальник на суму оплати за відвантажену продукцію, виконані роботи, надані послуги надає покупцю або замовнику розрахункові документи: рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, акти прийнятих робіт, послуг тощо, а також через банківську систему відповідні платіжні документи, використовуючи при цьому форми безготівкових платіжних інструментів, до яких належать:

- платіжні доручення;
- платіжні вимоги-доручення;
- акредитиви;
- розрахункові чеки.

Вказані платіжні документи є важливою складовою розрахунків з юридичними та фізичними особами, які є платниками за реалізовані готову продукцію і товари, виконані роботи та надані послуги. Отже бухгалтерська система розрахунків поєднує економічні інтереси контрагентів, відображає їх вартість, виникнення та погашення дебіторської заборгованості. Це означає, що в системі рахунків інформаційно фіксуються економічні відносини ринкових суб'єктів: платника і одержувача коштів [8].

Основні бухгалтерські проводки по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» представлено в таблиці 3.2.1.

Таблиця 3.2.1 – Кореспонденція рахунків з обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги

№ з/п	Зміст господарської операції	Підстава (документ)	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
1	2	3	4	5
1	Реалізація продукції, товарів, робіт і послуг покупцям	Накладна ТТН Акт приймання-здачі виконаних робіт	36	701 (702, 703)
2	Відображено отримання іншого операційного доходу при: - Реалізації інших оборотних активів - Від операційної оренди активів - Від операційної курсової різниці, отриманої при перерахунку дебіторської заборгованості іноземних покупців	Накладна Акт приймання-здачі виконаних робіт Бухгалтерська довідка, розрахунок	36	712 (713, 714)
3	Відображено нарахування податкових зобов'язань з ПДВ	Податкова накладна	701 36	641 643
4	Отримання грошових коштів від покупців	Виписка банку, ПКО	30 (31)	36
5	Отримання короткострокового векселя в рахунок забезпечення дебіторської заборгованості	Акт приймання-передачі векселя	34	36
6	Отримання довгострокового векселя в рахунок забезпечення дебіторської заборгованості	Акт приймання-передачі векселя	182	36
7	Погашення заборгованості покупців еквівалентами грошових коштів та поточними фінансовими інвестиціями	Акція, облігація, ощадний сертифікат	35	36
8	Нараховано негативну курсову різницю по дебіторській заборгованості	Бухгалтерська довідка	945	362

Продовження табл. 3.2.1

№ з/п	Зміст господарської операції	Підстава (документ)	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
1	2	3	4	5
9	Відображено позитивну курсову різницю по дебіторській заборгованості	Бухгалтерська довідка	362	714
10	Списання дебіторської заборгованості за рахунок резерву сумнівних боргів	Бухгалтерська довідка	38	36
11	Списана сума безнадійної дебіторської заборгованості, яка перевищує розмір створеного резерву сумнівних боргів	Бухгалтерська довідка	944	36
12	Списана безнадійна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, по якій не створювався резерв сумнівних боргів	Бухгалтерська довідка	944	36
13	Повернення покупцям продукції, надання покупцям знижок, відмова покупців від оплати (способом «червоно сторно»)	Накладна Бухгалтерська довідка	36	704
14	Взаємозарахування заборгованостей у випадку бартерних операцій	Бухгалтерська довідка	63	36
15	Взаємозарахування заборгованостей у випадку попередньої оплати	Бухгалтерська довідка	681	36
16	Відновлення суми дебіторської заборгованості покупця, яка раніше була визнана безнадійною	Бухгалтерська довідка	36 -	716 071
17	Повернення покупцеві отриманих коштів	Виписка банку, ВКО	36	30 31

Джерело: Складено на основі [8, 12].

3.3 Облік дебіторської заборгованості за розрахунками

В діяльності підприємства виникає поточна дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг. Для обліку такої заборгованості передбачений рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами», по ньому ведеться облік розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за авансами виданими, нарахованими доходами, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків, за позиками членів кредитних спілок та за іншими операціями.

За дебетом рахунку 37 "Розрахунки з різними дебіторами" відображається виникнення дебіторської заборгованості, за кредитом - її погашення чи списання [9].

Рахунок 37 "Розрахунки з різними дебіторами" має 7 субрахунків, ха-

рактеристика яких наведена у табл. 3.3.1

Таблиця 3.3.1 – Характеристика субрахунків з обліку розрахунків

Код рахунку	Назва рахунку	Призначення рахунку
371	Розрахунки за виданими авансами	ведеться облік авансів, наданих іншим підприємствам
372	Розрахунки з підзвітними особами	ведеться облік розрахунків з підзвітними особами. Сальдо субрахунку може бути як дебетовим, так і кредитовим. Такі показники відображаються розгорнуто: дебетове сальдо - в складі оборотних активів, кредитове сальдо - в складі зобов'язань балансу підприємства
373	Розрахунки за нарахованими доходами	ведеться облік нарахованих дивідендів, відсотків, роялті тощо, які підлягають отриманню
374	Розрахунки за претензіями	ведеться облік розрахунків за претензіями, які пред'явлені постачальникам, підрядникам, транспортним та іншим організаціям, а також за пред'явленими їм та визнаними штрафами, пенею, неустойками
375	Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків	ведеться облік розрахунків за відшкодуванням підприємству завданих збитків у результаті нестач і втрат від псування цінностей, нестач та розкрадання грошових коштів, якщо винуватця виявлено
376	Розрахунки за позиками членам кредитних спілок	ведеться облік розрахунків за позиками членам кредитних спілок у кредитних спілках
377	Розрахунки з іншими дебіторами	ведеться облік розрахунків за іншими операціями, облік яких не відображається на інших субрахунках рахунку 37 "Розрахунки з різними дебіторами", зокрема розрахунки за операціями, пов'язаними із здійсненням спільної діяльності (без створення юридичної особи), усі види розрахунків з працівниками (крім розрахунків за виплатами працівникам та з підзвітними особами), інші розрахунки
378	Розрахунки з державними цільовими фондами	ведеться облік розрахунків з державними цільовими фондами, зокрема розрахунків з тимчасової непрацездатності тощо
379	Розрахунки за операціями з деривативами	ведеться облік розрахунків за операціями з деривативами. В кінці місяця субрахунок закривається шляхом списання сальдо у кореспонденції з рахунком інших операційних доходів або інших витрат операційної діяльності

Джерело: складено на основі [9].

Регістрами для обліку операцій по руху підзвітних сум і розрахунків з підзвітними особами служать Відомість 3.2 (для аналітичного обліку), Журнал 3 або в електронних реєстрах (для синтетичного обліку).

Основна кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з іншими дебіторами наведена у табл. 3.3.2

Таблиця 3.3.2 – Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерська проводка	
		Дебет	Кредит
Облік розрахунків з авансів виданих			
1	Перераховано аванс за виробничі запаси, товари, роботи, послуги з каси (поточного рахунку). Відображений податковий кредит з ПДВ	371 641	311(301) 644
2	Здійснено взаємозалік заборгованості з авансу	63 (685)	371
3	Повернено виданий аванс	311 (301)	371
Облік розрахунків з підзвітними особами			
4	Відображено видачу авансу працівнику на відрядження або на господарські потреби	372	301 (311)
5	Видано під звіт грошові документи	372	30
6	Придбано підзвітною особою виробничі запаси, МШП, товари	20, 22, 28	372
7	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	372
8	Надано авансовий звіт підзвітної особи про фактично проведених відрядженнях, господарських витратах тощо	91, 92, 93, 94	372
9	Надано авансовий звіт підзвітної особи про сплату періодичних видань на майбутній період	39	372
10	Повернуто залишок невикористаної підзвітною особою суми в касу чи на поточний рахунок	301 (311)	372
11	Відображено перевитрату підзвітних сум понад встановленої норми	949	372
Облік розрахунків з нарахованих доходів			
12	Нараховано доходи у вигляді дивідендів по акціям, що належать підприємству	373	731
13	Нараховано доходи у вигляді процентів у банку	373	719
14	Нараховано доходи у вигляді процентів по облігаціям, депозитам; позикам, тощо	373	732
15	Нараховано інші фінансові доходи	373	733
16	Отримано фінансові доходи на поточний рахунок чи в касу	311 (301)	373
17	Виплачено дивіденди акціями	373	14
Облік розрахунків за претензіями			
18	Пред'явлено претензію постачальникам за порушення умов договорів тощо	374	63 (685)

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерська проводка	
		Дебет	Кредит
19	Пред'явлено претензію постачальникам через брак	374	24
20	Пред'явлено претензію банку по помилково списаним грошовим коштам з поточного рахунку	311	374
21	Отримано грошові кошти в рахунок погашення заборгованості за претензію	301 (311)	374
22	Задоволено претензію шляхом додаткового постачання ТМЦ, що не надійшли раніше	20, 22, 28	374
23	Відображено суму претензій для погашення довгострокової дебіторської заборгованості при зверненні до суду	374	18
Облік розрахунків за відшкодуванням завданих збитків			
24	Віднесено на винну особу недостачу, яка підлягає відшкодуванню	375	716
25	Списано нестачу грошей у касі у нарахування винуватцю	375	301
26	Віднесено суму втрат по браку на винуватця	375	24
27	Проведено утримання із зарплати по заподіяним збиткам	661	375
28	Внесено готівку в касу чи на поточний рахунок в погашення заборгованості винуватця	301 (311)	375
29	Списано на витрати безнадійну дебіторська заборгованість винуватця при закінченні строку позивної давнини	944	375
Облік розрахунків з іншими дебіторами			
30	Нараховано доходи від передачі активу в операційну оренду	377	713
31	Видано позику працівникам підприємства або надано тимчасова фінансову допомогу іншим підприємствам	377	301 (311)
32	Переведено у склад поточної довгострокової дебіторська заборгованість, зі строком погашення якої залишилось менше 12 місяців	377	18
33	Відображено дохід від реалізації оборотних активів (виробничих запасів, МШП тощо)	377	712
34	Передано ТМЦ чи грошові кошти у спільну діяльність	377	20, 22, 26, 28, 301, 311
35	Відображено зарахування заборгованостей: – при бартері – раніше отриманого авансу	631 681	377 377
36	Проведено утримання з зарплати працівників у погашення заборгованості з позики, за товари в кредит, за виконавчими листами	661	377
37	Внесено гроші на поточний рахунок (в касу) працівниками в погашення заборгованості з позики, за товари в кредит	311 (301)	377
38	Отримані грошові кошти від продажу оборотних активів	311 (301)	377

Джерело: складено на основі: [10, 8, 9, 11,13].

3.4 Облік довгострокової дебіторської заборгованості

Довгостроковою дебіторською заборгованістю визнається заборгованість, яка не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу. Довгострокова заборгованість – це в основному заборгованість, не пов'язана з операційною діяльністю. [14].

Рахунок 18 "Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи" призначено для обліку дебіторської заборгованості фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу, для обліку активів, використання яких, як очікується, неможливо протягом дванадцяти місяців з дати балансу, а також для обліку інших необоротних активів, які не знайшли безпосереднього відображення на інших рахунках обліку необоротних активів.

Рахунок 18 "Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи" має такі субрахунки:

- 181 "Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду";
- 182 "Довгострокові векселі одержані";
- 183 "Інша дебіторська заборгованість";
- 184 "Інші необоротні активи".

За дебетом рахунку 18 "Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи" відображається виникнення (збільшення) довгострокової дебіторської заборгованості та одержання інших необоротних активів, за кредитом - погашення (списання) довгострокової дебіторської заборгованості та вибуття інших необоротних активів.

На субрахунку 181 "Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду" відображаються чисті інвестиції орендодавця у фінансову оренду, визначені згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 14 "Оренда".

На субрахунку 182 "Довгострокові векселі одержані" ведеться облік векселів, одержаних на забезпечення довгострокової дебіторської заборгованості.

Субрахунок 183 "Інша дебіторська заборгованість" призначений для обліку довгострокової дебіторської заборгованості, яка не відображається на інших субрахунках рахунку 18 "Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи", зокрема розрахунків з працівниками за виданими довгостроковими позиками тощо, інші види розрахунків.

На субрахунку 184 "Інші необоротні активи" ведеться облік активів, використання яких, як очікується, неможливо протягом дванадцяти місяців з дати балансу, зокрема грошових коштів, а також інших активів, які безпосередньо не можуть бути відображені на інших рахунках обліку необоротних активів.

Аналітичний облік довгострокової дебіторської заборгованості та інших необоротних активів ведеться за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й погашення, за видами інших необоротних активів.

Синтетичний облік за рахунком 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» здійснюється у журналі № 4, розділ № 2 (або в електронних реєстрах). : [9]. Основні бухгалтерські проводки з обліку довгострокової заборгованості наведені у табл. 3.4.1

Таблиця 3.4.1 – Кореспонденція рахунків з обліку довгострокової дебіторської заборгованості

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерська проводка	
		Дебет	Кредит
1	Видано довгострокову позику працівнику підприємства	183	311 (301)
2	Погашено довгострокову дебіторську заборгованість працівником	311 (301, 661)	183
3	Відображено суму не повернутої працівником підприємства довгострокової позики при зверненні до суду	374	183

Продовження табл.3.4.1

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерська проводка	
		Дебет	Кредит
4	Погашено неповернуту працівником підприємства частину довгострокової позики за рахунок прибутку підприємства	443	183
5	Передані у фінансову оренду основні засоби, нематеріальні активи та інші необоротні матеріальні активи	181	746 (719, 712)
6	Отриманий довгостроковий вексель в оплату за реалізовані основні засоби, продукцію, роботи, послуги	182	36,37
7	Надана фінансова допомога іншим підприємствам, строком погашення більше 12 місяців	183	31
8	Переведена у склад поточної довгострокова дебіторська заборгованість, коли до її погашення залишається менш ніж 12 місяців	377	18
9	Погашена довгострокова дебіторська заборгованість достроково	311 (301)	377
10	Списана довгострокова безнадійна заборгованість дебіторів	977	18

Джерело: [10, 8, 9, 11,13,15].

3.5 Облік сумнівної та безнадійної заборгованості

З погляду обліку, неповернена дебіторська заборгованість – це поточна дебіторська заборгованість, що, за умови впевненості в її неповерненні боржником або якщо минув термін позовної давності (п. 4 НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»).

Це означає, що з погляду обліку дебіторська заборгованість може бути визнана неповерненою, якщо виконується хоча б одна з двох умов:

- організація впевнена, що контрагент-дебітор, тобто боржник, не виплатить її;
- термін позовної давності за такою заборгованістю минув.

Рішення про визнання заборгованості безнадійною слід оформити наказом керівника щодо списання безнадійної дебіторської заборгованості. Потім бухгалтер оформлює первинний документ на списання “безнадії” у вигляді бухгалтерської довідки та реєструє наслідки такої операції в обліку.

Наслідки в обліку залежать від того, яку саме безнадійну дебіторську заборгованість списують: грошову чи товарну.

Під грошовою дебіторською заборгованістю розуміють заборгованість з оплати за раніше відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги), а під товарною – заборгованість із постачання товарів (робіт, послуг) за рахунок раніше отриманої попередньої оплати.

Перш ніж стати безнадійною, дебіторська заборгованість зазвичай проходить стадію “сумнівності”.

Сумнівним боргом вважають поточну дебіторську заборгованість, щодо якої існує невпевненість щодо її погашення боржником (п. 4 НП(С)БО 10). Іншими словами, коли в оплаті за договором виникають звичайні прострочення, це є причиною для вважання заборгованості сумнівною.

Коли грошова заборгованість визнана сумнівною, підприємство повинне сформувані в бухгалтерському обліку резерв сумнівних боргів за допомогою проводок

Дт 944 “Сумнівні та безнадійні борги” та Кт 38 “Резерв сумнівних боргів”.

Цей резерв відображається в балансі за чистою реалізаційною вартістю, що означає, що він віднімається з балансової вартості заборгованості (п.п. 4, 7, 10 НП(С)БО 10).

Резерв сумнівних боргів створюється за такими статтями:

- "Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги" (р. 1125 Балансу);
- "Векселі одержані" (р. 1120 Балансу);
- "Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків" (р. 1145 Балансу);
- "Інша поточна дебіторська заборгованість" (р. 1155 Балансу).

Резерв перераховують або коригують на кожну дату балансу. Якщо сума резерву на дату балансу стала меншою, запис для коригування ПДВ можна зробити таким чином: Дебет 94 Кредит 38 (метод “червоне сторно”).

Коли грошова дебіторська заборгованість визнається безнадійною, її виключають з активів, а величина резерву сумнівних боргів зменшується. Якщо сума резерву недостатня, залишок безнадійної заборгованості списують з балансу як інші операційні витрати (пункт 11 НП(С)БО 10).

Кореспонденція рахунків для проведення списання заборгованості та відображення резерву буде наступною:

1. Якщо резерв сумнівних боргів було створено:
 - Дебет 38, Кредит 36, 37: для списання заборгованості за рахунок раніше сформованого резерву сумнівного боргу.
 - Дебет 944, Кредит 36, 37: для відображення перевищення списаної заборгованості над сумою резерву сумнівного боргу.
2. Якщо підприємство не створювало резерву сумнівного боргу, то безнадійну заборгованість списують з балансу таким чином:
 - Дебет 944, Кредит 36, 37.

Суму списаної дебіторської заборгованості відображають на позабалансовому субрахунку 071 “Списана дебіторська заборгованість”. Цей запис зберігається протягом 3 років після списання для подальшого спостереження щодо можливості стягнення заборгованості у разі зміни майнового стану боржника.

Якщо контрагент вирішить погасити раніше списану безнадійну заборгованість, бухгалтер зробить наступний запис:

Дебет 31 “Рахунки в банках”, Кредит 716 “Відшкодування раніше списаних активів”.

Також борг буде виключений з позабалансового субрахунку 071.

Списання безнадійної заборгованості в податковому обліку має свої особливості, залежно від категорії платників податку на прибуток.

У першу категорію входять підприємства з річним бухгалтерським доходом не більше 40 млн грн (відомі як “малодохідники”), які відмовилися від застосування податкових різниць за спеціальним порядком, передбаченим пунктом 134.1.1 Податкового кодексу України (ПКУ).

Друга категорія включає підприємства з річним бухгалтерським доходом понад 40 млн грн, а також “малодохідники”, які добровільно вирішили застосовувати податкові різниці за розділом III ПКУ.

Для “малодохідників”, які не застосовують податкові різниці з розділу III ПКУ, податкові наслідки формування резерву сумнівних боргів та подальшого списання заборгованості аналогічні бухгалтерським. Таким чином, вони не потребують коригування фінансового результату для оподаткування.

Для платників, які ведуть облік податкових різниць, важливо уважно вивчити пункт 139.2 ПКУ. Він передбачає чотири види коригування фінансового результату для оподаткування, які застосовуються під час формування резерву сумнівних боргів та списання безнадійної заборгованості.

Ці податкові різниці відображаються у додатку РІ (додаток до Податкової декларації з податку на прибуток підприємств), форма якого затверджена наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 2015 року № 897. У цьому додатку наведені ці податкові різниці разом з коментарями та посиланнями на відповідні рядки додатка РІ.

Таблиця 3.5.1 – Суть коригування фінансового результату

Суть коригування фінансового результату, норма ПКУ, пояснення	Рядок додатка РІ
Фінрезультат до оподаткування збільшують на суму витрат на формування РСБ згідно з НП(С)БО (пп. 139.2.1 ПКУ). Тобто об'єктом даного коригування є сума бухвитрат, визнаних кореспонденцією Дт 944 Кт 38	Рядок 2.1.2
Фінрезультат до оподаткування зменшують на суму коригування (зменшення) РСБ, на яку збільшився фінрезультат до оподаткування згідно з НП(С)БО (пп. 139.2.2 ПКУ). Ідеться про суми зменшення РСБ унаслідок його щоквартального перерахунку (Дт 944 Кт 38 — метод «червоне сторно») або ж погашення боржником дебіторки, під яку створювали такий резерв (Дт 311 Кт 36, 37; Дт 38 Кт 716)	Рядок 2.2.2
Фінрезультат до оподаткування збільшують на суму витрат від списання дебіторської заборгованості понад суму РСБ (пп. 139.2.1 ПКУ). Тобто об'єктом коригування є сума бухвитрат від списання боргу, визнаних кореспонденцією Дт 944 Кт 36, 37	Рядок 2.1.3

Суть коригування фінансового результату, норма ПКУ, пояснення	Рядок до-датка РІ
<p>Фінрезультат до оподаткування зменшують на суму списаної дебіторської заборгованості (як за рахунок РСБ, так і понад нього), яка відповідає ознакам «податкової безнадійності», визначеним пп. 14.1.11 ПКУ (пп. 139.2.2 ПКУ). Таким чином, об'єктом коригування є суми списаної безнадійної дебіторки (Дт 38 Кт 36, 37; Дт 944 Кт 36, 37), але лише за умови її відповідності одній з ознак, передбачених пп. 14.1.11 ПКУ. Однією з таких ознак, що дозволяють здійснити дане зменшувальне коригування, є закінчення строку позовної давності — пп. «а» пп. 14.1.11 ПКУ. Важливо, що в Узагальнюючій податковій консультації, затвердженій наказом Мінфіну України від 03.04.2018 р. № 400, було зазначено, що ця норма не передбачає необхідності здійснення кредитором будь-яких заходів щодо стягнення заборгованості, у т.ч. у судовому порядку, визнання боржника банкрутом тощо. Тому достатнім критерієм для визнання заборгованості безнадійною відповідно до пп. «а» пп. 14.1.11 ПКУ є вплив строку позовної давності за такою заборгованістю, незалежно від того, звертався кредитор до суду для її стягнення чи ні</p>	Рядок 2.2.3
<p>Фінрезультат до оподаткування збільшують на суму витрат на формування РСБ згідно з НП(С)БО (пп. 139.2.1 ПКУ). Тобто об'єктом даного коригування є сума бухвитрат, визнаних кореспонденцією Дт 944 Кт 38</p>	Рядок 2.1.2
<p>Фінрезультат до оподаткування зменшують на суму коригування (зменшення) РСБ, на яку збільшився фінрезультат до оподаткування згідно з НП(С)БО (пп. 139.2.2 ПКУ). Ідеться про суми зменшення РСБ унаслідок його щоквартального перерахунку (Дт 944 Кт 38 — метод «червоне сторно») або ж погашення боржником дебіторки, під яку створювали такий резерв (Дт 311 Кт 36, 37; Дт 38 Кт 716)</p>	Рядок 2.2.2

Джерело: [16].

Платники податку на додану вартість (ПДВ) визнають свої податкові зобов'язання залежно від дати відбуття певних подій, згідно з наступними умовами:

а) Датою зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок платника податку, як оплати товарів або послуг, що підлягають постачанню. У разі оплати за товари або послуги готівкою, датою вважається дата оприбуткування коштів до каси.

б) Датою відвантаження товарів (або датою оформлення митної декларації у разі експорту товарів), а для послуг — датою оформлення документа,

що підтверджує факт постачання послуги. Це передбачено пунктом 187.1 Податкового кодексу України (ПКУ).

Отже, після відвантаження товарів (постачання послуг), підприємство нараховує податкові зобов'язання з ПДВ на основі бази оподаткування, яка передбачена пунктом 188.1 ПКУ.

Під час списання безнадійної грошової дебіторської заборгованості, підприємство-кредитор не має права зменшити нараховані під час відвантаження товарів (виконання робіт, надання послуг) податкові зобов'язання з ПДВ [16].

Висновки до третього розділу

В цьому розділі було розглянуто особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «Універсальні мобільні технології», а саме елементів облікової політики, статистичного та бухгалтерського обліку.

В роботі були розглянутий облік дебіторської заборгованості за продукцію, роботи та послуги, за розрахунками та розглянуті основні рахунки та кореспонденції.

Основними нормативними документами, які регламентують відображення дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність від 16.07.1999 р. № 996-XIV , Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 та Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Дебіторська заборгованість пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг відображається на рахунку 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками".

Поточна дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг ведеться на рахунку 37 «Розрахунки з різними де-

біторами».

Для обліку дебіторської заборгованості фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу, для обліку активів, використання яких, як очікується, неможливо протягом дванадцяти місяців з дати балансу, а також для обліку інших необоротних активів, які не знайшли безпосереднього відображення на інших рахунках обліку необоротних активів призначено рахунок 18 "Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи".

Резерв сумнівних боргів створюють за заборгованістю, яка виникає під час нормального операційного циклу або яку буде погашено протягом 12 місяців із дати балансу (п. 4 НП(С)БО 10), за якою підприємство має отримано кошти або їх еквіваленти.

Резерв сумнівних боргів створюється за: "Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги"; "Векселі одержані"; "Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків".

Хоча досліджуване підприємство не зобов'язане створювати резерв сумнівних боргів, мною рекомендовано створити резерв сумнівних боргів для чіткої та достовірної інформації по заборгованостям і можливістю покриття сум, щодо яких існує впевненість про непогашення дебіторами.

4. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

4.1 Теоретичні положення аудиту дебіторської заборгованості

Перевірка правильності, своєчасності, достовірності інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання, дебіторської заборгованості та законності господарських операцій є одним з важливих завдань аудиторської перевірки. Проведення досліджень щодо питань аудиту дебіторської заборгованості є актуальним. Над дослідженням даної теми працювали такі автори, як: Савченко В. Я., Іванова Н. А., Ролінський О. В., Мултанівська Т. В., Дікань Л. В., Бутинець Ф.Ф.[23-26].

Законодавче та нормативне забезпечення аудиту дебіторської заборгованості:

- Закон України «Про аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258- VIII;
- Міжнародні стандарти аудиту;
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»

Основною метою аудиту дебіторської заборгованості - отримання аудиторських доказів та формулювання думки про достовірність і повноту інформації про дебіторську заборгованість, відображену у фінансовій звітності підприємства.

Аудит дебіторської заборгованості – це одне з найскладніших питань аудиту, тому що саме в даному розділі допускається найбільше навмисних помилок, які спотворюють фінансову звітність.

Основним завдання аудиту дебіторської заборгованості є перевірка законності її виникнення і своєчасності погашення, правильності обліку розрахунків і заходи, спрямовані на недопущення виникнення незаконної заборгованості.

Вирішення цих завдань дозволяє сформулювати судження стосовно достовірності відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності підприємства.

Предметом аудиту заборгованості є: відповідність відображення в обліку дебіторської заборгованості; реальність існування, правильне і повне відображення в обліку дебіторської заборгованості.

Джерелами аудиту бухгалтерської звітності є:

- облікова політика;
- внутрішні політики;
- договори;
- первинні документи (витратні накладні, акти виконаних робіт);
- розрахунок резерву сумнівних боргів;
- фінансова та податкова звітність (Баланс, Звіт про фінансові результати, Декларація з податку на прибутки);
- інші документи, що не увійшли до переліку, але пов'язані з формуванням заборгованості. [18].

Першочерговими завданнями при здійсненні аудиту дебіторської заборгованості є:

- забезпечення юридичної обґрунтованості кожної суми дебіторської та кредиторської заборгованості;
- вивчення причин виникнення заборгованості та прорахування їх наслідків;
- здійснення заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості та з'ясування існування реальної можливості погашення кредиторської заборгованості;
- регулярне проведення інвентаризацій розрахунків на підприємстві та контроль за строком позовної давності [28].

Етапи проведення аудиту:

1. Планування аудиту дебіторської заборгованості, який включає розробку таких документів: плану аудиторської перевірки; програми аудиторської перевірки; визначення мети та завдання аудиторської перевірки.

План складається на весь термін аудиторської перевірки та поділяється на етапи: підготовчий; фактичний; основний; заключний.

Аудитор проводить знайомство з клієнтом та його персоналом і отримує загальну інформацію про підприємство, обсяги реалізації та суму дебіторської заборгованості. Він визначає мету та завдання аудиту дебіторської заборгованості та на їх основі складає програму аудиторської перевірки та визначає аудиторський ризик.

2. Етап фактичної перевірки. Аудит дебіторської заборгованості розпочинають з її інвентаризації. Мета – встановлення реальності залишків дебіторської заборгованості на відповідних субрахунках обліку на підставі первинних та облікових документів. При цьому використовується метод зустрічної перевірки для перевірки залишків розрахунків з покупцями та замовниками.

Результатом фактичної перевірки є: отримання доказів існування достовірних, повних, наявних залишків дебіторської заборгованості на певну дату за термінами їх непогашення. Потім складається робочий документ аудитора, який узагальнює аудиторські докази якісних аспектів тверджень залишків на рахунках бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості.

3. Здійснення аудиторських процедур згідно програми аудиту, яка є контролем якості аудиту дебіторської заборгованості.

Програма аудиторської перевірки визначає характер, час і обсяг запланованих аудиторських процедур, необхідних для виконання загального плану аудиторської перевірки. Вона містить перелік аудиторських процедур, методів аудиту, аудиторських доказів, які направлені на досягнення мети аудиторської перевірки та виконання завдань аудиту.

Програма аудиту дебіторської заборгованості повинна містити: мету аудиторської процедури (якість, яка підтверджується), завдання, аудиторські

докази, методи аудиту, термін виконання аудиторської процедури, індекс робочого документу. Перевірка дебіторської заборгованості повинна відбуватися за класифікаційними групами дебіторської заборгованості. Час проведення перевірки в аудитора обмежений, а тому кількість аудиторських процедур повинна бути оптимальною, нема потреби перевіряти всі операції з обліку дебіторської заборгованості. Бажано обирати тільки ті аудиторські процедури, які мають контрольне значення, взаємопов'язані. Якість програми повинна визначатися перевіркою якісних аспектів тверджень інформації про дебіторську заборгованість в фінансовій звітності [28].

4. Аналітичні процедури.

Згідно МСА аналітичні процедури – це процедури, що передбачають аналіз важливих фінансових показників та тенденцій з подальшим вивченням відхилень та взаємозв'язків, які суперечать іншій відповідній інформації або відхиляються від прогнозованих сум.

Міжнародними стандартами аудиту передбачено застосування аналітичних процедур на всіх етапах проведення аудиту, але на завершальному етапі вони більш ефективні.

Методика аналітичних процедур включає:

- визначення інформаційної бази;
- визначення методів аналізу;
- проведення аналітичних процедур;
- оцінка результатів [30].

Мета аналітичних процедур дебіторської заборгованості – оцінка рівня, структури, динаміки, стану дебіторської заборгованості, оцінка ефективності інвестування в дебіторську заборгованість фінансових ресурсів.

Джерелами інформації для виконання аналітичних процедур дебіторської заборгованості є фінансова звітність, примітки до фінансових звітів, дані синтетичного та аналітичного обліку.

Зміст аналітичних процедурб аналіз загальної структури дебіторської заборгованості та її динаміки; структура та динаміка простроченої дебіторсь-

кої заборгованості за товари, роботи, послуги; аналіз якості дебіторської заборгованості; аналіз відносних показників; аналіз кредитної політики.

В загальній сумі поточної дебіторської заборгованості «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги» становить найбільшу питому частку, відповідно в процесі виконання аналітичних процедур цей вид дебіторської заборгованості повинен розглядатися окремо. Для проведення аналітичних процедур пропонується використання аналітичних таблиць. В аналітичних таблицях наводиться вихідна інформація, проводиться її групування, розраховуються показники дебіторської заборгованості. За допомогою аналітичних таблиць аналізується динаміка, структура дебіторської заборгованості, аналізується стан дебіторської заборгованості.

Основними показниками аналітичних процедур пропонується прийняти:

- оборотність дебіторської заборгованості – визначається відношенням виручки від реалізації до середнього залишку дебіторської заборгованості;

- період погашення дебіторської заборгованості – визначається відношенням кількості календарних днів в періоді на оборотність дебіторської заборгованості;

- середній період інкасації дебіторської заборгованості – визначається відношенням середнього залишку дебіторської заборгованості до суми одноденного обороту по реалізації продукції в визначеному періоді;

- коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості – визначається відношенням суми дебіторської заборгованості, не оплаченої в встановлений строк, до загальної суми дебіторської заборгованості;

- частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі поточних активів – визначається відношенням суми дебіторської заборгованості до суми поточних активів;

- ефект, отриманий від інвестування засобі в дебіторську заборгованість по розрахунках з покупцями та замовниками – визначається як різниця між додатковим прибутком, отриманого від збільшення обсягів реалізації

продукції за рахунок наданого кредиту, поточними витратами по організації кредитування та інкасації боргу та сумою прямих фінансових втрат від неповернення боргу;

- коефіцієнт ефективності інвестування засобів в дебіторську заборгованість – визначається відношенням суми ефекту отриманого від інвестування коштів в дебіторську заборгованість по розрахунках з покупцями та замовниками до середнього залишку дебіторської заборгованості в визначеному періоді;

5. На підставі проведеної роботи аудитор проводить аналіз результатів процедур, доводить до персоналу та приймає рішення, щодо усунення порушення. На основі цих даних аудитор складає аудиторський висновок. [30].

Важливим етапом на шляху успішного проведення аудиторської перевірки стану дебіторської заборгованості та підготовки достовірного висновку про стан його господарства є перевірка наявності та аналіз формування облікової політики підприємства, а саме моменти, що стосуються обліку дебіторської заборгованості. [33].

Метою оцінки управління дебіторською заборгованістю за товари, роботи, послуги є визначення збільшення обсягів реалізації продукції, оптимізації обсягів заборгованості та забезпечення своєчасної оплати [34].

4.2 Організація проведення аудиту дебіторської заборгованості

Програма аудиту виявляє проблеми, які детально перевіряються та дає можливість виправити їх у подальшому. Для цього формуються завдання, які передбачають здійснення певних процедур аудиту. Визначення необхідних процедур для проведення аудиту впливає на достовірність результатів перевірки та об'єктивність основного документу аудитора - висновку.

Як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід аудиторської практики, аудиторська перевірка складається з окремих послідовних етапів, які в узагальненому вигляді можна назвати так: підготовчий, проміжний, етап фізичної

перевірки, основний (етап аудиту окремих статей звітності), підсумковий етап.

Збираючи загальні відомості щодо виникнення, обліку дебіторської заборгованості та зобов'язань, правильності їх оцінки, аудиторю необхідно визначити мінімальний перелік інформації, яка має бути надана клієнтом або отримана самим аудитором у ході проведення аудиту [22].

Таблиця 4.2.1 – Програма аудиту дебіторської заборгованості

№	Перелік аудиторських процедур	Період перевірки	Примітки
1.	Звірка даних реєстрів обліку дебіторської заборгованості з даними головної книги.	13 листопада 2023 р.	
2.	Перевірка наявності первинної документації за всіма господарськими операціями з дебіторами	13 листопада 2023 р.	
3.	Перевірка класифікації дебіторської заборгованості	14 листопада 2023 р.	
4.	Перевірка санкціонування операцій з відвантаження продукції, товарів	15 листопада 2023 р.	
5.	Перевірка санкціонування розрахунків з іншими дебіторами підприємства	15 листопада 2023 р.	
6.	Перевірка правильності проведення, документального оформлення і відображення в обліку розрахунків з дебіторами	16 листопада 2023 р.	
7.	Встановлення найбільш крупних дебіторів і з'ясування строку погашення заборгованості	16 листопада 2023 р.	
8.	Перевірка своєчасності повернення дебіторської заборгованості	17 листопада 2023 р.	
9.	Виявлення обсягів простроченої і безнадійної заборгованості	17 листопада 2023 р.	
10.	Перевірка обґрунтованості списання заборгованості на витрати	20 листопада 2023 р.	
11.	Перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку	21 листопада 2023 р.	
12.	Перевірка документального оформлення та відображення в обліку результатів переоцінок основних засобів	22 листопада 2023 р.	
13.	Групування і систематизація виявлених недоліків	23 листопада 2023 р.	
14.	Формування висновків за результатами аудиту	24 листопада 2023 р.	

Джерело: [21, 22].

На етапі завершення аудиту аудитор складає аудиторський звіт про результати аудиторської перевірки та аудиторський висновок.

Аудиторський звіт про результати аудиторської перевірки — це документальне відображення аудитором виявлених порушень, помилок та відхилень від чинного законодавства та встановлених стандартів здійснення господарської діяльності, ведення обліку та складання звітності, а також проведена аудитором оцінка стану бухгалтерського обліку та достовірності звітності на певну дату. Інформація, що наводиться в аудиторському звіті, має бути більш детальною, надійною і компетентною, а також незалежною, об'єктивною і правдивою. Аудиторський звіт складається в довільній формі, призначений для замовника, і його зміст не підлягає оприлюдненню. Результати своєї перевірки аудитор оформлює аудиторським висновком (ст. 7 Закону України «Про аудиторську діяльність»).

Аудиторський висновок — це офіційний документ, засвідчений підписом та печаткою аудитора (аудиторської фірми), який складається в установленому порядку за наслідками проведеного аудиту і містить у собі висновки стосовно повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності [19].

Аудиторські висновки та їх види, враховуючи їх важливість стали предметом дослідження численних зарубіжних науковців і практиків таких як: Р. Адамс, Е. Аренс, Дж. Лобек, Ф. Дефліз, Г. Дженік, В. О'Рейлі, М. Хірш, Д. Кармайкл, М. Беніс, Дж. Робертсон та ін. [40-45].

Вимоги до формування думки аудитора відносно фінансової звітності визначає МСА 700 «Формування думки та надання звіту відносно фінансової звітності». Стандарт МСА 700 визначає основні цілі аудитора:

1. Сформувати думку про фінансові звіти, виходячи із оцінки висновків отриманих на основі аудиторських доказів.
2. Чітко висловити свою думку в письмовому звіті, який також визначає підстави для висловлення такої думки.

Основні елементи аудиторського висновку:

- Заголовок;
- Адресат;

- Вступний або початковий параграф. До аудиторського висновку слід включити перелік перевірених фінансових звітів суб'єкта господарювання із зазначенням дати та звітного періоду.
- Параграф, що описує обсяг (опис характеру аудиторської перевірки. В аудиторському висновку слід описати процес аудиторської перевірки а саме: здійснену шляхом тестування перевірку доказів, які підтверджують суми у фінансових звітах та розкриття інформації; - оцінку принципів бухгалтерського обліку, що застосовуються при підготовці фінансових звітів; - аналіз попередніх суттєвих оцінок, здійснених управлінським персоналом при підготовці фінансових звітів; - оцінку фінансових звітів.
- Параграф, у якому висловлено думку аудитора. В параграфі необхідно описати, яку концептуальну основу фінансової звітності використано для підготовки фінансових звітів і викласти думку аудитора з приводу того, що фінансові звіти справедливо та достовірно відображають (або відображають достовірно, в усіх суттєвих аспектах) інформацію згідно з визначеною концептуальною основою фінансової звітності та відповідають вимогам законодавства.
- Дата висновку. Аудитор повинен зазначити дату висновку, яка є датою завершення аудиторської перевірки.
- Адреса аудитора. Зазначається конкретне місце перебування аудитора.
- Підпис аудитора [38].

Аудиторські висновки бувають чотирьох видів:

1) безумовний (позитивний) — коли аудитори отримали всю необхідну інформацію для перевірки фінансової звітності і ця інформація відображає реальний стан речей, а фінансова звітність складена з дотриманням бухгалтерських принципів та облікової політики і не містить в собі суперечностей щодо змісту;

2) умовний (із застереженням) — коли в аудитора є непевність через обмеження в його роботі, недостатність інформації чи коли наслідки якихось ситуаційних обставин неможливо точно спрогнозувати або незгода аудитора з

певними діями клієнта в галузі облікової політики (недотримання чинного законодавства, неприйняття застосування систем бухобліку і фінзвітності та ін.) У даному випадку аудиторський висновок буде умовно-позитивним, якщо непевність або незгода аудитора є не суттєвою (не фундаментальною);

3) негативний висновок — коли непевність або незгода є фундаментальними;

4) відмова від надання висновку оформляється документом у разі неможливості на підставі отриманої інформації (доказів) сформулювати думку про фінансову звітність підприємства [39,44].

В Додатку А розглянуто аудиторський висновок на основі даних ТОВ «Універсальні мобільні технології»

Висновки до четвертого розділу

Метою оцінки управління дебіторською заборгованістю за товари, роботи, послуги є визначення збільшення обсягів реалізації продукції, оптимізації обсягів заборгованості та забезпечення своєчасної оплати.

Етапи аудиту дебіторської заборгованості включають п'ять логічних, взаємопов'язаних складових: планування, фактична перевірка, основний, аналітичні процедури, заключний. Кожний з цих етапів має свою мету та завдання, які виконуються за допомогою певних аудиторських процедур та відповідають якісним аспектам твердження фінансових звітів.

Розглянуті основи аудиту дебіторської заборгованості мають практичне значення.

Щоб уникнути порушень і зловживань під час здійснення розрахункових операцій, потрібно проводити постійний контроль за їх проведенням та відображенням у бухгалтерському обліку.

Організація аудиту та якісне його здійснення щодо визнання дебіторської заборгованості активами, організації бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з дебіторською заборгованістю, її оцінки на дату фінансової звіт-

ності є необхідною умовою для забезпечення ефективної діяльності та потребує визначення єдиної методики її проведення.

Аудиторська перевірка включає оцінку застосованих принципів бухгалтерського обліку, здійснених управлінським персоналом, а також оцінку загального подання фінансових звітів.

Аудит дебіторської заборгованості слід розглядати як окремий об'єкт аудиторської перевірки. Повинні бути визначені: мета перевірки, завдання перевірки, етапи перевірки, якісні характеристики аудиторських процедур, методика проведення.

Підприємству рекомендовано розробити політику дебіторської заборгованості, яка дозволить керувати заборгованістю, дозволить визначити параметри значущості операцій та додаткового контролю. Також рекомендовано розробити процедури та правила звіряння взаєморозрахунків з дебіторами, визначити конкретні строки.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дана робота є актуальна для ТОВ «Універсальні мобільні технології». Всі завдання, поставлені перед автором були розглянуті.

Облік дебіторської заборгованості на підприємстві потребує особливої уваги, поступового вирішення проблем та розробки індивідуального підходу до дебіторів підприємства. Від ефективного управління дебіторською заборгованістю залежить діяльності підприємства, оскільки воно створює передумови для швидкого зростання бізнесу і збільшення фінансових можливостей підприємства.

Принципи формування обліку дебіторської заборгованості і вимоги до її розкриття у фінансовій звітності зазначені у П(С)БО10, затвердженому наказом МФУ від 8.10.99 р. № 237, зареєстрованого в Мінюсті України 25.10.99р. № 725/4018. Всі підприємства та організації будь-яких форм власності повинні керуватися нормами цього положення.

Дебіторська заборгованість класифікується:

- за терміном погашення (довгострокова та короткострокова);
- за об'єктами, щодо яких виникли зобов'язання дебіторів (пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг та непов'язана, яка виникає внаслідок інших операцій);
- за своєчасністю оплати боржниками (термін оплати якої не настав, прострочена, сумнівна та безнадійна).

Також дуже важливе створення резерву сумнівних боргів, так як цей інструмент покриває безнадійну дебіторську заборгованість та допомагає підприємству показати, що відповідна сума не може бути стягнута з дебітора.

Дебіторська заборгованість займає велику частку в складі поточних активів і впливає на фінансовий стан підприємства. Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, достовірності даних з дебіторами.

Досліджуючи особливості обліку дебіторської заборгованості на основі

матеріалів у цій сфері проведено аналіз дебіторської заборгованості

Було розглянуто методику оцінки фінансового стану та аналізу дебіторської заборгованості на прикладі ТОВ «Універсальні мобільні технології».

У звітному році порівняно з попереднім роком валовий прибуток ТОВ «УМТ» збільшився на 511,4 тис. грн., або на 30,34 %, що є позитивним результатом функціонування діяльності підприємства. При цьому повна собівартість собівартість реалізованої продукції збільшилась на 671 тис. грн або на 7,06%.

Витрати на 1 гривню реалізованої продукції зменшились на 26,95 коп. або на 3,17%, що позитивно вплинуло на фінансовий результат до оподаткування, який збільшився на 511,4 тис. грн або 30,44%.

У порівнянні з попереднім роком фондорентабельність зросла на 11,81%, що свідчить про стійкість підприємства.

Середня річна вартість оборотних коштів зросла на 1350,1 тис. грн. або на 51,69%, але ефективність використання оборотних коштів підприємства в звітному році порівняно з попереднім погіршилась, про що свідчить зменшення коефіцієнту оборотності на 1,16 обороти. Це призвело до залучення додаткової суми оборотних коштів.

В звітному році у порівнянні з попереднім рентабельність виробництва погіршилась та зменшилася на 2,76%.

Середня річна сума дебіторської заборгованості у звітному році в порівнянні з минулим збільшилась на 869,05 тис. грн або на 71,05%, що може свідчити про порушення платіжної дисципліни покупців. Середня річна сума кредиторської заборгованості збільшилась на 839,8 тис. грн. або в 2,87 рази, що створює загрозу фінансовій стійкості підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності вище за нормативне значення, що дає змогу зробити висновок про те, що підприємство володіє значним обсягом вільних ресурсів, які формуються з власних джерел. Однак значне накопичення запасів, відволікання коштів у дебіторську заборгованість спричиняє

уповільнення оборотності його коштів, а отже, призводить до зменшення маси прибутку. Тому необхідно встановити оптимальний розмір такого перевищення.

В роботі були розглянутий облік дебіторської заборгованості за продукцію, роботи та послуги, за розрахунками та розглянуті основні рахунки та кореспонденції.

Дебіторська заборгованість пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг відображається на рахунку 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками".

Поточна дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг ведеться на рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами».

Для обліку дебіторської заборгованості фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу, для обліку активів, використання яких, як очікується, неможливо протягом дванадцяти місяців з дати балансу, а також для обліку інших необоротних активів, які не знайшли безпосереднього відображення на інших рахунках обліку необоротних активів призначено рахунок 18 "Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи".

Резерв сумнівних боргів створюють за заборгованістю, яка виникає під час нормального операційного циклу або яку буде погашено протягом 12 місяців із дати балансу (п. 4 НП(С)БО 10), за якою підприємство має отримано кошти або їх еквіваленти.

Резерв сумнівних боргів створюється за: "Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги"; "Векселі одержані"; "Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків".

Метою оцінки управління дебіторською заборгованістю за товари, роботи, послуги є визначення збільшення обсягів реалізації продукції, оптимізації обсягів заборгованості та забезпечення своєчасної оплати.

Етапи аудиту дебіторської заборгованості включають п'ять логічних, взаємопов'язаних складових: планування, фактична перевірка, основний, аналітичні процедури, заключний. Кожний з цих етапів має свою мету та завдання, які виконуються за допомогою певних аудиторських процедур та відповідають якісним аспектам твердження фінансових звітів.

Розглянуті основи аудиту дебіторської заборгованості мають практичне значення.

Щоб уникнути порушень і зловживань під час здійснення розрахункових операцій, потрібно проводити постійний контроль за їх проведенням та відображенням у бухгалтерському обліку.

Організація аудиту та якісне його здійснення щодо визнання дебіторської заборгованості активами, організації бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з дебіторською заборгованістю, її оцінки на дату фінансової звітності є необхідною умовою для забезпечення ефективної діяльності та потребує визначення єдиної методики її проведення.

Аудиторська перевірка включає оцінку застосованих принципів бухгалтерського обліку, здійснених управлінським персоналом, а також оцінку загального подання фінансових звітів.

Аудит дебіторської заборгованості слід розглядати як окремий об'єкт аудиторської перевірки. Повинні бути визначені: мета перевірки, завдання перевірки, етапи перевірки, якісні характеристики аудиторських процедур, методика проведення.

Підприємству рекомендовано розробити політику дебіторської заборгованості, яка дозволить керувати заборгованістю, дозволить визначити параметри значущості операцій та додаткового контролю. Також рекомендовано розробити процедури та правила звіряння взаєморозрахунків з дебіторами, визначити конкретні строки.

Для покращення діяльності підприємства рекомендовано збільшити ефективність використання оборотних коштів підприємства та залученням вільних ресурсів. Також треба наладити платіжну дисципліну, аби зменшити

кредиторську та дебіторську заборгованість. Підприємству необхідно вживати заходів щодо подальшого зниження дебіторської заборгованості.

Для успішної господарської діяльності підприємства у ринковій економіці необхідна також чітка та обґрунтована система управління фінансами. В цілому треба здійснити заходи задля зменшення розміру повної собівартості та збільшенню реалізації продукції.

Рекомендовано створити резерв сумнівних боргів для чіткої та достовірної інформації по заборгованостям. Також рекомендовано здійснити заходи, щодо підвищення кваліфікації робітників підприємства.

Пропонується для покращення ефективності дебіторської заборгованості, удосконалення управлінського обліку автоматизувати базу дебіторської заборгованості учасників розрахунків та створити службу для взаємних перевірок відділів бухгалтерії, збуту та постачання та розробки заходів для запобігання виникнення дебіторської заборгованості. Перевірку проводити один раз на місяць та співпрацювати з інвентаризаційної комісією. У разі позитивних результатів роботи служби – матеріально заохочувати працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дебіторська заборгованість: П(С)БО 10, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 25.10.99 р. № 725/4018, зі змінами та доповненнями. Законодавство України: веб-сайт. URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 10.11.2023).
2. Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Романів Р.В. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 424с.
3. Таратута Л.В. Управління поточною дебі торською заборгованістю в умовах кризи / Л.В. Таратута // Сталий розвиток економіки. 2011. № 4. С. 220—228.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти": затвердж. наказом Мінва фінансів України від 30 листопада 2001 р. № 559: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.11.2023).
5. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: навч. довід. посіб. / Ю.С. Цал-Цалко, Г.Г. Кірейцев, І.В. Луканьов та ін. Житомир: ПП "Рута", 2011. 707 с.
6. Фаренюк О.П. Особливості поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги / О.П. Фаренюк, К.М. Таранюк. веб-сайт. URL: <http://intkonf.org/farenyuk-optaranyuk-km-brovko-ot-osoblivosti-potochnoyi-debitorskoyi-zaborgovanosti-zaproduktsiyu-tovari-roboti-i-poslugi/> (дата звернення 14.11.2023).
7. Бондаренко О.С. Сучасні підходи до обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці / О. С. Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. 2008. № 18. С. 36 – 39.
8. Фінансовий облік: підруч./Я.Д.Крупка, З.В.Задорожний, Н.В. Гудзь [та ін.] Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 478 с.
9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського об-

ліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. веб-сайт. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 16.10.2023).

10. Фінансовий облік. Частина 1. Наочний посібник для студентів кооперативних коледжів. Спеціальність: 071 Облік і оподаткування / Уклад. Пластун Н. І. К.: НМЦ «Укоопосвіта», 2020. 122 с., 48-63.

11. Довідник. Бухгалтерські проводки. Бібліотека BuhOblik.org.ua. веб-сайт. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/attachments/spravochniki/dovidnik-provodki.pdf> (дата звернення 16.10.2023).

12. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Журнал: Податки і бухоблік, серпень, 2019/№61. веб-сайт. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/august/issue-61/article-45760.html> (дата звернення 16.10.2023).

13. Платформа Бухгалтерія. Цифрове видавництво Експертус. веб-сайт. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7708-debtorska-zaborgovanst> (дата звернення 16.10.2023).

14. Словник фінансово-правових термінів / [за заг. ред. д.ю.н., проф. Л.К. Воронової]. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Алерта, 2011. 558 с.

15. Енциклопедія бухгалтерських проведення. Веб-сайт. URL: <https://bux-help.pp.ua/енциклопедія-бухгалтерських-проведень/20-необоротні-активи/143-довгострокова-дебіторська-заборгованість> (дата звернення 16.10.2023).

16. Облік та оподаткування. Списання грошової безнадійної дебіторської заборгованості. веб-сайт. URL: <https://factor.academy/blog/oblik-ta-opodatкування-spisannya-groshovoї-beznadijної-debitorskoї-zaborgovanosti/#:~:text=Коли%20грошова%20заборгованість%20визнана%20сумнівною,38%20Резерв%20сумнівних%20боргів> (дата звернення: 10.11.2023).

17. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. Законодавство України: веб-сайт. URL:

www.rada.gov.ua (дата звернення: 10 .11.2023).

18. Бухгалтерський аудит дебіторської та кредиторської заборгованостей: веб-сайт. URL: <https://pravdop.com/ua/publications/praktiki-kompanii/buhgalterskiy-audit-debitorskoy-i-kreditorskoy-zadolzhennostey-10-2022-148/> (дата звернення: 10 .11.2023).

19. Бондар М.І. Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 188 с

20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зі змінами від 08.02.2014 року Законодавство України: веб-сайт. URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 10 .11.2023).

21. Програма аудиту дебіторської заборгованості та зобов'язань: веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/16631116/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/programa_auditu_debitorskoyi_zaborgovanosti_zobovyazan (дата звернення: 10 .11.2023).

22. Суха О.Р., Стрибулевич Т.О. Організація і методика аудиту. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення. –Рівне: НУВГП, 2008. 163с.

23. Савченко В. Я. Аудит / В. Я. Савченко. К.: КНЕУ, 2006. 328 с. 6.

24. Іванова Н. А. Організація і методика аудиту : навч. посібн. / Н. А. Іванова, О. В. Ролінський. – К. : Центр учбової літератури, 2008. 216 с

25. Аудит : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Л. В. Дікань, Н. Ф. Чечетова, Ю. О. Голуб та ін. ; [за заг. ред. канд. екон. наук, професора Л. В. Дікань]. Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. 276 с.

26. Мултанівська Т. В. Аудит : навч. посібн. / Т. В. Мултанівська, Т. С. Воїнова, О. О. Вороніна. Х.: Вид. ХНЕУ, 2010. 336 с

27. Терещенко М. К. Деякі аспекти удосконалення обліку, аналізу і аудиту дебіторської заборгованості підприємства / М. К. Терещенко // Економічний вісник Національного гірничого університету. - 2014. № 1. С. 107-113. - веб-сайт. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2014_1_16 (дата звернення: 10 .11.2023).

28. ДЕЯКІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА М. К. Терещенко, к. е. н., доцент, ДВНЗ «Національний гірничий університет» УДК 657.633.001

29. Бурлан С. А. Організація і методика аудиту : навч. посіб. / С. А. Бурлан, Н. О. Руденко. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 184 с.

30. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України № 2258-VIII від 21.12.2017. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

31. Міжнародні стандарти аудиту. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>

32. Концептуальна основа контролю аудиторської діяльності в Україні. Затверджено рішенням Аудиторської палати України від 27.09.2007 року № 182/3.

33. Олійник С. О. Напрямки удосконалення обліку дебіторської заборгованості/ С. Олійник//Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної інтернет конференції.- Тернопіль: Крок, 2015. 395с.

34. Бескоста Г. М. Розробка концептуальних основ забезпечення контролю якості аудиту дебіторської заборгованості / Г. М. Бескоста. // Ефективна економіка. 2013. № 9.: веб-сайт. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_9_12

35. Антонюк О.П. Економічний аналіз (практикум): [навч. посібник.] /Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М.. Львів: Магнолія 2006, 2015. – 312 с.

36. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування: [навч. посіб.] /Крамаренко Г.О. К.: ЦНЛ, 2003. 224 с

37. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: [підруч.] / Цал-Цалко Ю.С.К.:ЦУЛ, 2008. – 566 с

38. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : [навч. посібник] / Ю.М.

Тютюнник. К.: Знання, 2012. 815 с.

39. Аудит у зарубіжних країнах: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За заг. ред. О. А. Петрик. К.: КНЕУ, 2002. 168 с.

40. Адамс Р. Основы аудита: Пер. с англ. М.: ЮНИТИ, 1995. 398 с.

41. Аренс Е., Лоббек Дж. Аудит: Пер. с англ. К.: Финансы и статистика, 1995. 560 с.

42. Аудит Монтгомери / Ф. Л. Дефлиз, Г.Р. Дженик, В.М. О' Рейлли, М. Б. Хирш: Пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова. М.: ЮНИТИ, 1997. 542 с.

43. Кармайкл Д. Р., Бенис М. Стандарты и нормы аудита: Пер. с англ. М.: Аудит: ЮНИТИ, 1995. 527 с.

44. Облік, аналіз і аудит: Навч. посібник / Серікова Т. М., Понікаров В. Д., Кожанова Є. П., Оленко І. П. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. 380 с.

45. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність в Україні. Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII / Верховна Рвда України. *Законодавство України*: веб-сайт. [URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19) (дата звеонення 10.11.2023).

46. Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи на здобуття ступеню вищої освіти "Магістр" спеціальності 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» ОПП «Діджитал-облік і контроль» денної та заочної форм навчання / Укл. Л.В. Іванченкова, В.В. Немченко, Л.Б. Скляр, Г.О. Ткачук / Кафедра цифрових технологій фінансових операцій. Відповід. за випуск Л.В.Іванченкова. Одеса: ОНТУ, 2023. 38 с.

Додаток А
АУДИТОРСЬКИЙ ВИСНОВОК
про фінансову звітність
ТОВ «Універсальні мобільні технології»
станом на 31.12.2020 року

Основні відомості про аудитора:

Незалежний аудитор Свідоцтво № 1550 про внесення до реєстру аудиторських фірм та аудиторів, які одноособово надають аудиторські послуги, видане за рішенням № 155 Аудиторської палати України.

Аудитор Карбовська І. С. сертифікат серія А № 077155, виданий Рішенням Аудиторської палати України за № 560 від 01.09.2022 року. Термін дії сертифікату до 1 вересня 2027 року.

Місце проживання: м. Кривий Ріг, вул. Соборності, 3.

Телефон: (048) 360-10-55.

Дата видачі аудиторського висновку: 24 листопада 2023 року.

Основні відомості про Компанію

Таблиця 4.1- Основні відомості про Компанію

Повна назва Компанії	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «УНІВЕРСАЛЬНІ МОБІЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ»
Скорочена назва Компанії	ТОВ «УМТ»
Код ЄДРПОУ	39825760
Організаційно-правова форма емітента	Товариство з обмеженою відповідальністю
Юридична адреса і місцезнаходження	50008, Україна, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Генерала Радієвського, буд. 19
Основні види діяльності	26.20 Виробництво комп'ютерів і периферійного устаткування
Кількість учасників	3
Чисельність працівників	19

Основні відомості про умови договору на проведення аудиту:

Дата та номер договору на проведення аудиту: № 29/09 від 29.09.2023р.

Дата початку та дата закінчення проведення аудиту: 13.11.2023 р. – 24.11.2023р.

Масштаб проведення аудиту: перевірка достовірності фінансової звітності за 12 місяців 2020 року.

До перевірки надана наступна документація:

- оборотні та сальдові баланси;
- відомості аналітичного обліку;
- первинні документи господарських операцій;
- фінансова звітність.

Перевіркою охоплені наступні питання:

- облік розрахунків;
- відповідність бухгалтерського обліку вимогам законодавства.

Мною, незалежним аудитором Карбовською І.С., проведена перевірка у відповідності з вимогами Законів України “Про господарські товариства”, “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність”, “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, Міжнародних стандартів аудиту, Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших законодавчих та нормативних актів.

Висновок сформований у відповідності до вимог Міжнародних стандартів аудиту №700 “Аудиторський висновок про фінансову звітність” та № 800 “Аудиторський висновок при виконанні завдань з аудиту спеціального призначення”. Ці стандарти зобов’язують аудиторів планувати і здійснювати аудиторську перевірку так, щоб одержати обґрунтовану впевненість у тому, що фінансові звіти не містять суттєвих викривлень.

Розмір суттєвості помилки (невідповідності даних обліку акціонерного товариства даним його звітності) у відповідності з вимогами національного нормативу аудиту № 11 “Суттєвість та її взаємозв’язок з ризиками аудиторської перевірки” прийнято у розмірі 1,0 тис. грн.

Висловлення думки аудитора стосовно розкриття інформації щодо показники фінансово-господарської діяльності у фінансової звітності відповідно до встановлених нормативів

Фінансово-господарська діяльність ТОВ «Універсальні мобільні техно-

логії» здійснюється відповідно до чинного законодавства, прийнята система бухгалтерського обліку відповідає вимогам законодавчих і нормативних актів. Фінансова звітність складена за даними обліку і достовірно відображає у всіх істотних аспектах фактичний фінансово-господарський стан підприємства станом на 31.12.2020 р. за результатами операцій за період з 01.01.2020 р. по 31.12.2020 р.

Фінансова звітність за 12 місяців 2020 року складена відповідно до вимог національних нормативів (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні.

Дані, відображені в Балансі, підтверджуються залишками на рахунках активів і зобов'язань. Аналіз статей Звіту про фінансові результати дає реальну інформацію про доходи і витрати, про прибутки і збитки, отримані внаслідок діяльності підприємства за звітний період.

Бухгалтерський облік ТОВ «Універсальні мобільні технології» ведеться згідно з Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та з Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік ТОВ «Універсальні мобільні технології» забезпечує своєчасне та повне відображення всіх господарських операцій за відповідними рахунками і параметрами та надання необхідної інформації користувачам про стан активів, зобов'язань, результати фінансової діяльності та інших показників.

Облікова політика визначена підприємством самостійно і затверджена. У даному наказі відображена методологія ведення бухгалтерського обліку та надання інформації у фінансових звітах, які відповідають вимогам П(С)БО і найбільше адаптовані до діяльності підприємства. За період, що перевірявся, облікова політика підприємства не змінювалась.

На підприємстві застосовується автоматизована система обліку Програма BAS Бухгалтерія.

Облік дебіторської заборгованості

Перевіркою охоплені наступні питання обліку дебіторської заборгованості.

Облік дебіторської заборгованості ТОВ «УМТ» відповідає вимогам П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість».

Дебіторська заборгованість відображена в балансі розгорнуто за статтями активу та має наступну структуру.

<i>Найменування показника</i>	<i>31.12.2020р., тис. грн.</i>
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	182,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	
- за виданими авансами	-
- з бюджетом	0,8
- у тому числі з податку на прибуток	-
- з нарахованих доходів	-
- із внутрішніх розрахунків	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	2595,9
Разом	2779,2

* Якщо в формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» підприємства, за даними якого складається аудиторський висновок мають місце додаткові статті дебіторської заборгованості, їх також необхідно відобразити в даній таблиці.

Висновок:

Мною, незалежним аудитором Карбовською І.С., проведено аудиторську перевірку у відповідності з вимогами та положеннями Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та Міжнародними стандартами аудиту. Ці стандарти зобов'язують аудитора планувати і здійснювати аудиторську перевірку з метою одержання обґрунтованої впевненості в тому, що фінансова інформація не містить суттєвих викривлень. Аудит включає перевірку шляхом тестування доказів, які підтверджують суми й розкриття інформації у фінансових звітах товариства.

Аудиторська перевірка також включає оцінку застосованих принципів бухгалтерського обліку, здійснених управлінським персоналом, а також оцінку загального подання фінансових звітів.

Вважаю, що проведена мною аудиторська перевірка забезпечує обґрунтовану підставу для висловлення думки.

На мою думку, за результатами співставлення даних фінансової звітності з даними бухгалтерського обліку суттєвих відхилень не виявлено, перевірена фінансова інформація ТОВ «Універсальні мобільні технології» відображена справедливо та достовірно, відповідає нормативним вимогам щодо організації бухгалтерського обліку та звітності в Україні.

Оскільки аудитор не приймав участь у проведенні фактичної інвентаризації активів та зобов'язань товариства, вважаю за можливе надати умовно-позитивний аудиторський висновок щодо діяльності ТОВ «Універсальні мобільні технології».

Валюту балансу товариства з обмеженою відповідальністю ТОВ «Універсальні мобільні технології» станом на звітну дату у сумі 5451,6 тис.грн. підтверджую.

Незалежний аудитор

Карбовська І.С.